Ч. 87 (12.453). Львів, неділя 20. квітня 1930. Pocztowa opłata zaliczona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 50·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голенції, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 50 сот.

ЗМІСТ:

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ.

„Як що не вмре, не оживе".

I.

Яка безодня жаху і надії для християнина у цих кількох словах Св. Письма.

Признаюся: коли я був молодший, душа моя не могла примиритися з цим категоричним імперативом, освяченим християнством.

Поки живе на землі людина, завсіди протестує проти нього, кричить: „Не хочу вмирати" і мусить вмерти. Зате якою полекшою перед обличчам цієї конечности є надія, що всеж життя не припиниться, та свідомість того, що вмирання (чи відмирання) і воскресення (чи відродження) є лише двома моментами одного суцільного акту, імя якому — життя.

У цьому акті — те, що було, й ті, що були, складають одну цілість з тим, що є і що буде.

Вмирання й відродження — вісь життя і вісь усього змісту Великодня. Те, що сьогодні вмерло — завтра мусить воскреснути чи відродитися.

Тому нема підстав до зневіри й розпуки. Є смерть, буде й відродження.

II.

Скільки вмерло наших попередників, синів українського народу, у боях за Батьківщину від Святославового Переяславця до Кут і Лисоні, від степів і Чорного моря до незнаних козацьких могил у ріжних країнах Европи?

Скільки загинуло на Сибірі, у вязницях, у прибалтійських багнах, у чека, таборах і під „стенками!"

Скільки відійшло з життя від тифу і сухіт забутих у походах, з голоду й виснаження?

Та хіба-ж ми не відчуваємо воскресення їхнього великого духа в наступних поколіннях? Хіба-ж не спостерігаємо, як з якихось невидних джерел, неначе з могил наших героїв, витікає нова сила й розливається по душах малих цих, темних і нижчих духом?

Ця сила помітно наростає, множиться, немов її джерела безконечні й бездонні. Безсилі штучні ворожі греблі й гаті. Розмиває їх вона, переливається через край і заливає скорботні наші землі, як весняна повінь, та будить їх до нового життя.

Країна через смерть мучеників і героїв воскресає й відроджується, встає, як Фенікс з попелу.

Аби той, хто має очі бачити, бачив цей великий акт життя, цей Великдень нашого народу.

III.

Не важко почвертувати народнє тіло. Та важко почвертувати народню душу. Подія нашого територіяльного й збірного тіла не на одного з нас повіяв холодом смерти, бо занадто ми вяжемо природу фізичну з духовою.

Та маловіри вже можуть бачити воскресення єдности нашого почвертованого національного організму. І кожного нового Великодня ми можемо все сильніше відчувати звязок окремих частин нашого народу, розділеного кордонами, а навіть і океанами.

„Дух дихає, де хоче".

Безрозумні ті, що хочуть поставити кордони нашому народньому духові, що хочуть вбити його, бо невсилі зрозуміти, що цим зміцнюють його відродження.

IV.

Кожного нового Великодня бачимо на наших північно-західніх землях усе новий прояв цього великого акту відмирання й воскресення.

Навіть часове відмирання у формі зневіри й знесилення духа, немов згідно з якимсь невідомим нам ритмом, переходить у буйний зріст національного духа.

І це бачимо скрізь, навіть у цілком забутих людьми й Богом селах, де не було кому пробудити людського духа, що завмирає.

Були серед нас маловіри, які вмовляли в себе й в інших, що чорне й червоне хрунівство протягом короткого часу вбе нашого волелюбленого народнього духа. Були такі, що впадали в зневіру, накладали руки на власну душу й душу своїх дітей, щоби дати їм вмерти для нації швидше й безболісніше.

Ще перед роком здавалося декому, що смерть на наших землях вступила в свої повні права.

А тимчасом ми зустрічаємо цей Великдень з радісним почуттям зміцнення народнього духа.

„Де-ж, смерте, твоє жало?"

Де всі ті, що продавали нас і допомагали усмертити нашого народнього духа? де ті, що так недавно кричали: „Распни його!"?

Доки щось не вмре — доти не може ожити.

Народній дух відкидає камінь від гробу і зриває з нього чужі печаті.

З індійського кітла.

1000 індійців продають Ґандієву сіль.

В Індії кипить. По найновішим вісткам Ґанді прийшов із добровольцями у Пінжрат. Перед приходом Ґандія і його добровольців у Пінжрат поліція хотіла знищити кітли для препарування морської соли. Індійці заняли таке грізне становище, що поліція мусіла відступити від свого наміру. Тимчасом Ґанді прийшов на пляжу та взивав індійців, що хотіли вкамінувати поліцію, до спокою, бо уряд за одного полісмена вбив би тисячу індійців. У Бомбаї тисячі Ґандієвих прихильників продавали Ґандієву сіль, яку самі добули. Також у Лягорі, де прийшли Ґандієві однодумці зі солею, прийшло до демонтрації проти брітійського режіму.

Ґанді взиває індійців, аби вони посудини для продукування соли, які уважаються тепер нац. святощами, боронили всіми силами, а навіть і життя віддали за них.

Бойкот алькоголю в Індії.

У багатьох індійських містах бойкотують крамниці, що торгують алькоголем. Метою бойкоту зменшити доходи уряду з алькогольного податку. В Пінжраті жінки засипали Ґандія цвітами. Ґанді взивав жінки боронити рідну країну: „Коли мущини питимуть алькогольні напитки, ваша батьківщина пропаде. Коли вживатимуть закордонних тканин, жінки не матимуть праці!"

Індійці нищать англ. урядові будинки.

Пасивний спротив обняв і Пенджаб. В Амрістарі прийшло до кровавих сутичок між індійцями та військом. У Лягорі Ґандіївці заатакували англійську школу. Учні мусіли негайно покинути школу. Поліція стріляла до товпи. Було кількох ранених. У Калькуті індійці обкидали камінням англ. поліцію, що їхала автом. Було кількох ранених індійців. Опісля демонстранти вибили шиби в шпиталях. Поліція арештувала 20 демонстрантів.

Взагалі в Калькуті підчас демонстрацій 15. квітня було 50 ранених, м. н. 15 полісменів і 11 людей з огневої сторожі. В Карачі поліція арештувала 6 провідників інд. нац. конґресу. В багатьох нац. інституціях поліція перевела ревізії і поконфіскувала рахункові книги. Поліція стріляла до демонстрантів перед будинком трибуналу в Карачі, де були ранені. Товпа вдерлася до будинку трибуналу, повибивала шиби та повиривала вікна. Підчас заворушень у Карачі був 1 убитий, 7 осіб тяжко і 26 лекше ранених.

Оптимізм і песимізм.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, в половині квітня 1930.

Тому кілька днів, саме напередодні своєї короткої прогульки до Льондону, ваш кореспондент одержав березневе число вінніпеґського місячника „The New Canadian" („Новий Канадієць") тай, не переглядаючи його навіть, вложив його до свойого невеличкого подорожнього клунка: разом зі свіжою книжкою Андрія Моруа про Байрона це мала бути лектура на довгі години мандрівки французькою північною залізницею, англійським каналовим кораблем тай нарешті англійською залізницею з Фолькстону до Льондону. Виявився цей „Новий Канадієць" ще цікавішим, ніж звичайно; мало того — читач знайшов у ньому навіть свого рода сенсацію: великий, так сказатиб, „урядовий", заклик „Ліґи Британських Українців" за приміщення України в ряді британських доміній, як нового самостійного члена британської спільноти. До заклику додана добре вироблена карта всіх українських земель, цілої української етнографічної території.

Україна — як британська домінія: ідея справді сенсаційна! Чи реальна і здійснима — інше питання, а розглядати її нині тут не маємо наміру. Одначе сяк чи так, а вже сам один факт, що сильна й валідна організація наших заморських виселенців не завагалася прилюдно виступити з ідею формації їх колишньої батьківщини як британської домінії — пророчисто свідчить про те, як швидко, як щиро і як глибоко привязалися наші „нові канадійці" з Галичини й Буковини до своєї нової батьківщини, Канади, і до тої британської спільноти, що даючи своїм домініям найповнішу внутрішню й зверхню самостійність, запевняє їм одночасно неоцінені й безцінні користи — учасників світової імперії. Україна британською домінією? Серед даних відносин, це утопія, утопія—на жаль. Але який симптоматичний сам факт виставлення такої ідеї канадійсько-британськими горожанами української крови! Якою матірю, якою справжньою батьківщиною мусить бути ця британська спільнота для своїх горожан, щоби така ідея могла взагалі тільки народитися! Уявіть собі тільки, що якась поважна орґанізація українців Галичини, горожан Річипосполитої, виступає з ідею добровільного вступу цілої України в склад цієї Річипосполитої: ні, чогось подібного навіть уявити собі не можна — такий абсурдний, такий дивоглядний, такий божевільний був би сам помисл подібної спільноти...

*

З думками такими висідав ваш співробітник з англійського корабля в англійську залізницю, і часто ще поверталися ці думки в голову мандрівника в часі кільканадцяти годин гостювання в Англії. Що воно, з тією Англією? Свіжо спечені горожани канадійської домінії вже так кріпко, з такою вірою і з такою надійністю привязалися до британської імперії, якої матірю була ця Англія, а в той самий час із ріжних кінців світу і в усіх мовах підноситься темні оцінки англійської сучасности і ще чорніші вішування англійської будуччини. Що є на річи?

Кидаючи Льондон, стріли ми припадком на стації Вікторії двох старих льондонських знайомих, що вибиралися до Парижа, на кілька тижнів великодних ферій. Ми всіли до одного переділу, а на кораблі зійшли разом у низ, до ресторану. Один з них — назвімо його Ватзон — англієць і професор університету; другий — скажімо: Сміт — американець і довголітній учасник льондонської біржі. Основний, расовий оптимізм першого чудово протиставиться підставовому песимізмови другого. Такі два знайомі — справжній скарб для журналіста.

Ми сіли за столом, а жива розмова, яка швидко завязалась, позволила нашому братови призабути немиле колисання корабля та перебути без звичайних у нього „пригод" півтора години плавби несупокійним морем.

*

— Ватзон вам певне хоче набити голову байками про добробут Англії, про розквіт англійського шовківництва, автомобільного промислу, електричности, кинув іронічно американець Сміт. А ви цьому тим лекше повірите, що ви нічого самі не бачили.

— Як воно, нічого не бачив?

— Певне, що нічого. Ви похожали собі по вулицях Льондону, розмовляли з кількома журналістами чи політиками, переїхались по льондонській пристані — от, і все. Але чи були ви там, де є справжне лихо, напр. у Манчестері або у Велсі?

— Ні.

— Значить, ви не могли побачити, що в Манчестері, де перед війною фабриковано 7 міліярдів метрів бавовняних полотен, тепер фабрикують усього 4 міліярди. І ви не могли бачити страшенної нужди вуглевих басейнів, які кинули на рамена нації півтора міліона безробітних.

У цей момент Ватзон перервав:

— Американець мені тицькає під ніс наших безробітних. Гаразд! Одначе гляньте на справу з іншого боку. Яку частину робітництва Англії представляють за собою безробітні? Дванацять відсотків. Кілько їм платить? Третину звичайної платні. О четвертину плати, видаваної нацією, значить, „смертельне" питання безробіття зводиться до підвишки одною четвертиною плаченою всім робітникам. Невже це таке страшенне? Четвертина — це кінець кінців тільки четвертина, а ми доволі богаті, щоби платити нашим робітникам усе, що треба, мій дорогий Сміте.

Сердита відправа Сміта:

— Ваша валюта сама вже одна така дорога, що ціни вашої продукції були відстрашаючі для чужини, а додатковий видаток на робітничі платні й підмоги оконечно підкосив ваш експорт. Ніхто в світі не хоче так дорого платити за ваші товари.

Ватзон не відповів спершу нічого. Може тому, що саме підтягав зі склянки „ставту" (пиво). По хвилині мовчанки він пішов у протинаступ:

— Лишаю вам безробітних, і платні, і дефіцит вашого вивозу супроти ввозу. Все воно правда. Одначе так само правда, що в одному тільки 1928 році вкладки у британських банках зросли на 58 міліонів фунтів: тай що кожного дня даємо закордонови пересічно один міліон фунтів позичок. Один міліон фунтів кожного ранку — позичаємо туркам, німцям, норвежцям, то-що. Ви, кажете, Сміт, що Анґлія — велитень на глиняних ногах. Гей, гей! В цього велитня кишені повні гроша!

Сміт проковтує огірок, посипаний цукром, і здвигає раменами:

— Не трібуйте мені імпонувати числами. Ніхто не сумнівається, що у Великої Британії ще багато гроша. Без своїх двістілітніх скарбів, якими вона силкується держатись на верху, вона вже давно була би потонула. Але грішми їй не вдасться знищити противну конкуренцію. Кредитами можна заткати діри в кораблі, але ними не можна гнати машини у фабриках. По спортовому, друже, треба признати правду. Ваша країна, яка протягом двох століть, майже одинока мала в руках промисл і торговлю світу і яка з того нащадила собі сотні міліярдів, стоїть тепер перед роєм соперників, молодших і краще від неї зоружених в Америці, в Німеччині, у Франції, в середній Европі. Вірте мені: Анґлія не вмерла і не вмре, але епоха її господарської ґеґемонії покінчена раз на все. Ось напр. ще в 1885 р. ваші промисли литого заліза уявляли собою майже 70 проц. світової продукції. Нині вони впали до 8 проц.. Признайте, Ватзон, ви в сліпій вулиці. Незабаром ви здасте свою останню карту.

— Останню карту? Ви навіть не підозріваєте, що таке наша остання карта! Наша остання карта — найкраща, і дай Боже, щоби ми її не потребували: це повне господарське обєднання Англії з домініями. Йосиф Чемберлен ціле життя мріяв про це обєднання. Нехай тільки Европа й Америка нас занадто притискають своєю конкуренцією, а прийде хвиля, коли ми покажемо їм плечі і нероздільно звяжемося з нашими братами в Імперії. І вони нас вирятують!

— Дорогий друже, і в цьому ви помиляєтеся. Вже тепер домінії силкуються побивати вас конкуренцією. Ось індійські торговельні палати вже мають у програмі застерегти для місцевих корабельних промислів право прибережної торговлі здовж берегів Індій. А хто інший, як не сталеві і ткальні промисли Індій, зруйнував ваш експорт на Далекий Схід? Забуваєте також, що Австралія забороняє ввіз вашої металюрґії, а Південна Африка недавно признала Німеччині упривілеєву митну тарифу. Ви думали, що виховали собі в домініях синів, а ви виховали соперників.

— А нехай би і так, то що з того? Зрозумійте, що гріш домінії — англійський гріш. Це гроші, так сказати, одної і тої самої родини. Хто фінансував цукроварні в Єгипті і в Антилях? Вовняну продукцію в Австралії? Деревний промисл у Канаді? Кавчук у Маляйї? Золото в Родезії? Льондонські банки! В самих Індіях усі банки, всі пароплавні компанії, три четвертини внішньої торговлі — в англійських руках. Сила і багацтво домінії — наша сила і наше багацтво!

— Так. Але покищо немає одного місяця без нової ворохобні в Індіях, без нової прикрої ноти австралійського уряду до англійського уряду і без завзятих сварок — „у родині", як ви кажете.

— Так воно: в „родині"! А доказом цього

ФЕДІР ДУДКО.

Соловейковий спів.

(Фрагмент із повісти.)

*

Свищуть солові.

Полощуть журу в місячній тиші тінявих київських круч.

Що соловіям! Їхня справа соловіїна. Що їм до людських війн, окупацій, погромів, революцій! Великі відвічні закони життя й не змінити їх нікому: ні варягам, ні половецьким ордам, ні навалам печенігів, ні більшовикам.

Час-від-часу проплеще сонним Дніпром пароплав і збудить берегову тишу. Це не лякає соловіїв. Високий місяць срібним павутинням зачепився за кожну стеблинку, за найменший листок і зазираючи в непроглядну гущавину, пильно стереже беззвучний спокій землі. Блискучим сріблом розплескався він у чистих плесах — і пристрасно моляться йому, високому білому богові, в своїх гомінких ставках-синаґоґах широкі жабячі хори.

Щебечуть солові. Лящать у дзвінкій тиші київських сонних садів.

Великі ліхтарні сліпучим світлом пробиваються крізь зелені ажури листви — й під стооке моргання їх пустими безлюдними вулицями шалено промчить, як нічний страх, більшовицьке авто:

Хай собі мчить — що соловіям! Тяжкі й небезпечні далекі дороги із заморських віреїв до рідних кущів — і мусить висвистати в жасминових кадилах свою журну пісню душа соловія.

Безлюдно тихо.

Непорушні купи тополь сторчать верхівям у зоряне небо — й не чути на київських кручах молодечого співу, що стеле в місячні тиші чародійну задуму старих козацько-чумацьких пісень.

Спить старий Київ.

У білім тумані, під срібною лускою місячного сяйва блискає золото церковних копул, біліють дрімотно собори, мовчать натягнені струни бульварів і пустинно німіють широкі простори площ і струнких вимерлих вулиць.

Довжелезними рядами, як низками перел, простяглися туди й сюди білі опуклі ліхтарні й молочним світлом залитий ґраніт широких пустинних вулиць.

Ні руху, ні звуку. Спить старий Київ.

Тільки коли-не-коли в бічних вуличках залопотить мотор і тяжко виповзе звідти під світло стооких ліхтарень незґрабний грузовик. Запирхає, протуркотить — і з крехтінням просунеться порожніми бруками повз соловіїні сади вгору, на Печерськ.

Один. Другий. Третій.

Що роблять ці таємні машини у тиші безлюдних вулиць?

А там, на горбах, де спочивають у землі Аскольдові кости, де величавою свічкою уперлася в місячне небо біла лаврська дзвіниця — запашним ладаном курять листвяні гущі й солодко плещуться в них срібні соловіїні дзвіночки.

Масивною бронзою обступили старосвітські штахети густі тіняві печерські сади, й білі стовпи старопанських брам бережуть сонну тишу їхніх гущавин. І видно з вулиць крізь мережку бронзових огорож у вікових листвяних гущах старошляхетські будинки: стрункі, білі колюмни, широкі вази, розлогі веранди, білі інтимні балюстради. І в чорних тінях алей полохливими страхами сновигають давні беззвучні споґади — про золотоковані Мазепинні булави, про пишні вуса ґенеральної старшини, про срібний бренькіт старокозацьких острогів і маяння золототканої парчі на кунтушах пишногрудих гетьманщ.

Коло одної з таких білих старопанських брам з мосяжними ґербами на бронзових ґратах зупиняються авта — й торохкотять їхні мотори уперто й довго в завмерлій тиші вулиць.

Що тут? Пишний бенкет? Тіні предків зїзжаються модерніми автами в нічній тиші до старопанської палати?

Так, тут бенкет. Таємний бенкет у цьому білому домі. Страшний і дикий бенкет, де піниться вином гаряча людська кров.

Тут іде помста за вікові гріхи старого шляхетства.

Тут — чрезвичайка.

ОЛ. БАБІЙ.

Над Євангелією.

Хто хоче слухати, хай слуха,
Що проповідую я вам:
Життя вільного — творчість духа,
Закон вільного, — то він сам.

Я чоловікобог, син неба
І син землі, що йде між вас.
Бо чоловікобога треба,
Бо самовлади й волі час.

На кожний чин, на думку вашу
Знак духа й волі покладіть;
З країн конечности у кращу
Країну вольности ввійдіть.

Життя не гра сліпа стихії,
А духа твого вольний чин;
Світ цінностей з хаосу й мрії
Створи ти сам, тиж творця син.

Життя не присуд, а завдання,
Гармонія й краса, то ціль.
Провина родить лиш страждання,
Так, як недуга родить біль.

Неправда, що в грісі свобода
Що голос тіла волі зов.
Рабом хай буде насолода,
І ваше тіло, пристрасть, кров.

Неправда, що в грісі є сила;
В грісі ти раб землі, не цар;
Краса й добро це духа крила,
В красі ти світу володар.

Нема ні ласки, ані дару,
Дістанеш стільки, що даси;
За зло дістанеш зло за кару,
Життя таке, як ти еси.

Речу я вам: В грісі і злобі
Звірям з вас кожний рідний брат.
В любові, в божеській подобі
Ми в небо перетворим ад.

В грісі ти хвилі син самотний,
Бо гріх межа між „ти“ і „я“;
В любови ти вже син господний,
І Вічність мати вже твоя.

Хто вирікся у світі всього,
Той все дістав на вічний вік;
В любови світ цілий для нього
Як море ціль — потоків, рік.

Виходьтеж учні із вязниці
Свойого „я“ за простір, час;
Все царство боже в чоловіці,
Мій світ і правда моя — Аз!

була участь домінії у великій війні, участь добровільна. Канада там втратила майже половину своїх добровольців, Австралія більше половини. І так далі. Це такі вимовні докази льояльности, що дрібні — й неминучі — сварки нічого супроти цього не значать.

— Нічого не значать? А обмеження, а то й заборона, англійської імміграції до домінії — теж нічого не значить? В Англії є 15 мілїонів душ за багато, а домінії їх до себе не пускають. Англійська еміграція майже зовсім припинена, а від самого цього факту число безробітних в Англії збільшається автоматично кожного року більше ніж 100 тисячами душ. Повторюю вам: Англія лежить, і то на обох плечах...

Ватзон, схвильований, хотів щось відрубати, одначе приглушив його рев корабельної сирени. Ми зірвалися і піднялися на поміст: ми були в Тульоні, в пристані. Недалеко на березі стояв уже готовий поїзд до Парижа.

Розмова, розуміється, урвалася.

В. П.

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ.

Політика в освіті, чи освіта в політиці?

Питання, якого ніяк не можна виминути, коли зійде мова на якунебудь ділянку національно-громадського життя. Треба дуже великої щирости, щоби на це питання дати не тільки спокійну, але й поважну відповідь. Одначе, чи тільки брак щирости, чи може ще інші труднощі стоять на перешкоді вирішенню цього питання?

Беручи під увагу наші особливі відносини, мусимо рахуватися із становищем державних чинників, які дуже виразно застерігаються проти вводження політики в освітнє та культурне життя. Ніхто не призадумується ні на одну хвилину над тим, де є межа між загально-громадським життям, його поодинокими ділянками і політикою. Засада поставлена, а ті, над якими висить меч Дамокля адміністраційної влади, нехай самі ломлять і сушать собі голову, який вихід найти їм з трудного становища.

Не менші труднощі випливають і з власних внутрішніх умов життя. Мало зріжничковане суспільне уверствовання при доволі вибуялих особистих амбіціях витворило в нас особливу політичну мозаїку, яка у великій мірі не находить угрунтовання в дійсному житті. Внаслідок цього незвичайно утруднена діяльність таких установ і таких ділянок національно-громадського життя, які мають особливі завдання та в яких може найкраще виховатися і проявитися будівничий змисл нації.

У цьому відношенні слід памятати про два протилежні світогляди, які творять тло політичних угруповань, істнуючих у нашому громадянстві: світогляд національний та інтернаціональний. Одначе без огляду на таку сущну ріжницю — всі угруповання (крім одного)* згідні в тому, що культурно-освітні й економічні установи мають бути понадпартійні, а навіть аполітичні. Але коли ввійдемо не дуже то й глибоко в це домагання і в його оформлення, то побачимо, що воно містить у собі ось що: „Тільки моя — мовляв — програма слушна і правдива, тільки вона зберігає понадпартійність і аполітичність. Де нема мене, де нема проведення моїх напрямних, там є партійність і політика, які муситься поборювати“.

Інтернаціональний (комуністичний) світ, до якого мусимо причислити сельробівський і всі радянофільські круги — уважає аполітичним вводження саме суто партійно-політичної освіти. У своїй безоглядности він не думає творити власних установ. — Ні! Він мусить увійти в істнуючі, їх розкласти або навіть повалити, а повалені беззастережно опанувати. До цього він свідомо приготовляється, збирає сили, кидає погрози. Цей світ мусить і з нашого боку дістати належну відправу, в першу чергу таку, що національний світ мусить уповні відділити себе від інтернаціонального і не вводити його у власні установи під ніякими умовами, а там, де він уже є, мусить його усунути.

Розуміється, що такий стан взаємовідношення партійних і політичних угруповань спроваджує у внутрішні відносини культурно-освітніх а також економічних установ неспокій, незорієнтованість а то й хаос. Усякі спроби лагодження конфліктів, добра воля наладнання надпартійної чи міжпартійної атмосфери — стрічаються з трудношами, неймовірними поясненнями і коментарями, ставленням колод у розвитку діяльности установ, тощо.

Багато до такого стану причиняється вузина нашого життя, наша загальна вбогість, недостача матеріяльних і моральних сил у невеликих партійних угруповань. Всеж таки на разі серед цього гармідеру, який паношиться у нашому житті, стає ясно: або розумна розмова між відповідальними людьми про те, куди нам прямувати, коли хочемо відограти відповідну ролю; або добровільний чи примусовий розділ на основі партійного світогляду і творення установ у рямцях партій. Добровільний розділ може бути також випливом розумної розмови.

На всякий випадок підтримування гармідеру і хаосу тільки для позірного рятування понадпартійности чи аполітичности установ, подиктованого переважно потребою збирати сили для виконання в слушному часі наступу задля опановання — стабілізує патольоґічний (хоробливий) стан. А цей не принесе нікому користи, ні переможцям ні переможеним.

*) Справедливо треба признати українській соціяльній демократії, що вона творить власні установи, поскільки має сили на те. Зате як партія не йде ні на розбивання, ні на розклад істнуючих установ.

МИХАЙЛО РУДНИЦЬКИЙ.

СЛОВО.

Ні, не кажи: „між нами лиш пусті слова".
Де-ж як не в словах найглибший зміст людини?!
Діло без слова незамітно гине, —
слово само зве діло, як сійба — жнива.

Слово мов ніч неясне, тихше ніж трава,
виявить Твою душу, дно її й вершини.
Кожне „хочу" і „вірю" має запах глини,
з якої людина створена жива.

Тільки у твоїй, Слово, царині єдиній
коліри, звуки, пахощі та рух
зєднались у просторах перехресних ліній!

Правда, що вмерла — оживає знову,
коли її торкнеться мови творчий дух.
Сам Бог на почин мусів мати Слово.

Д-Р Ю. СТЕЦЮК.

Економіка і політика.

Наука соціяльної економіки не може чванитися довгою історією. Її початком уважають появу „Багатства Народів" Адама Сміта, яка то книжка вийшла в початках промислової революції в Англії (у 1776 р.). Будучи сконцентрованим висловом соціяльних прикмет і духа свого часу, ця праця мала незвичайний успіх і стала підставою для дальшої науки. Перша половина 18. століття була в Англії переходовою добою. Старі форми господарства уступали місце новим — капіталістичним. Наука Сміта твердила, що вистарчить дати господарському життю вільний хід, а воно вже само уложиться гармонійно в інтересі усіх і дасть гармонійний розподіл дібр і сил у часі і в просторі. Ціна сама регулює продукцію і консумцію, пристосовлює продукцію до консумції. Вимірена проти реґляментаційних постанов старої бюрократії теза свобідної торговлі найшла скоро прихильників, бо життя само її підтверджувало. Ринок тоді був ще легкий до переглянення, суспільний поділ праці — в початках, процес продукції нескомплікований. Однак з часом поділ праці ріжничкувався щораз більше, процес продукції продовжувався, дорога від продуцента до консумента ставала довшою, а ринок ставав щораз більше непроглядним. Ціна вже перестала бути орієнтаційним чинником, ба навіть сьогодні вона вже так звязана з ріжними тарифами, що знижка ціни наступає, коли вже давно конюнктура змінилася. Не диво, що в Америці, тобто там, де ринок став найбільше непроглядним, а де змисл до практичности незвичайно розвинений, що там оглянулися люди за новими барометрами, за новою методою досліджування ринку і конюктури, даючи початок новій **статистичній, чи емпіричній економіці.**

В історії клясичної економіки було небагато великих економістів, які суть ринку знали з досвіду; в більшости люди, які краще всіх розбирали закони „практичного діла", були самі звичайно дуже непрактичні. Це мало ті наслідки, що економіка стояла звичайно „понад" злободневні питання щоденного життя. Господарство студіювали як **систему рівноваги** господарських елементів, чи як систему **статики;** крізи були згідно з наукою клясиків чимсь побічним, анормальним. Модерна економіка переходить від статики до **динаміки.** Елементи господарства (ввіз, вивіз, ціни або й ціна поодиноких продуктів, грошевий оборот, акції, транспорт, промисл, чи поодинокі підприємства і т. п., отже тисячі або міліони елементів) є в безперервному русі і зміні у взаїмному відношенні. Крізи, а радше цілі господарські фази стоять тут на першому місці досліджування. Коли давніша економіка боялася дійсности, то нова, емпірична, започаткована практиками, хоче їй помагати.

Коли-ж спори в самій теорії не уставали, і коли теорія втікала від практики, то не диво, що в політиці, в якій грають ролю і не господарські чинники, було так, що Ле Бон, автор загально відомої „Психольоґії мас", дивлячись на вічні контроверзії між прихильниками охоронних мит і вільної торговлі, чи між сторонниками моно- і біметолізму, сказав, що байдужим є, чи над найскладнішими політичними питаннями голосує сто вчених економістів, чи сто водоносів.

Звідкіля такий погляд? — Політика має за завдання впливати на соціяльне життя людей, політик хоче привести певний стан суспільности, його прямування унаглядюються словами, що має бути. Тези про те, що повинно бути, він старається уарґументувати. Більшість арґументацій спиняється на поверхни, але критичні голови не вдоволяються пустими словами і шукають уфундаментування своїх ідеалів у фільософії. Те, що напр. синдикалісти покликуються і на Берґзона, анархісти цитують Штірнера, який подобається й індивідуалістам, які щодо обмеження прав держави покликуються на Спенсера, те, що пруський юнкер заступається Геґлем, якого не цураються і комуністи, бо і Маркс зачав від геґеліянської діялектики, — все те не може свідчити про правдивість їх тез, бож і системи фільософії є таксамо оспорювані, як і постуляти економічної політики. Справді фільософія дає щось політикові, але лише те, чого він шукає, тобто поміж богатьома ідеалами політик вибирає сам: **хто, як і яким має (повинен) бути.**

Коли вибір щодо цього „хто" наступив, то остається питання, якими засобами дійти до цілі, що ми її вибрали спонукані нашою **вірою** в **те,** що повинно бути, а що на наше міркування **буде,** але — очевидно — тоді, як люди будуть так на це **реаґувати,** як цього ми хочемо. Знаємо, що певними є лише реакції мертвої матерії. Той самий український селянин, що гнав гетьмана, а йшов за Петлюрою, завів відтак надії Петлюри. Вправді після доконаного факту ми знаходимо причину — не одну, а сто — чо-

ЗАСТИРЕЦЬ.

Свячене на провінції.

(Гумореска.)

Колинебудь почую слово „провінція", або навіть серед безсонної ночі згадаю за неї, тоді маю жаль до батька Тараса, що він звеличав українське село, кажучи, що там і серце відпочине, а не згадав при цьому також провінції, де серце може не то відпочивати, а розвеселитись краще ніж у театрі. Зрештою, чи наш Гоголь став би був славним і дістав би в Москві памятник, якби не провінція — Сорочинці та Миргород?

Провінцією почав я спершу уважати Бучач чи Бережани, куди кинули зі столиці Галичини себто Львова молодого гімн. вчителя за те, що в польській гімназії давав читати „греко-католицьким учням" українські книжки, заснував хор і виховував потайки всяких школярів, що навіть приневолювали своїх батьків розмовляти рідною мовою.

Молодий учитель упав жертвою „Петеленції" й опинився на провінції. Там зараз зробив він і нечувану помилку. До нього прилягли учні шестої чи семої кляси з якимсь довірям і поскаржилися, що один старший професор сипле їм двійки за те, що йому бють учні щонайменше двічі в тижні вікна, так, що склар приходить правильно що другий день питатися, чи вже знов вибили шибки, які він позавчора вставив. Учні впевнювали, що вони рішучо не бють тих шиб. Тоді я — вибачте: молодий учитель перенесений на ту провінцію, порадив учням, щоби в пору, коли бють ці шиби, себто коло півночі, ученики держали варту щодня по двох і зловили виновника, за якого інші терплять.

Учні зміть послухали моєї дуже простої ради і вибрали поміж собі чотирьох найсильніших і найвідважніших вартівників, які пішли чатувати на шибобийника. Вже на 5 хвилин перед північю надійшов зі шиночку Рогозінського чи Шкірпана сам пан професор. Зачепив ногою об ліхтарню, сказав якесь веселе слово чи навіть „розвинене" речення, а відтак трафив у фіртку і в двері свого мешкання. За кілька хвилин побачили дижурні, як з других бічних дверей вийшла якась особа на біло вбрана і гримнула в професорське вікно каменюкою так, що побите скло посипалося з бренькотом перед хатою. В ту мить скочило чотирьох кріпких хлопчиськів з двометровими дручками і зловило... подумайте кого? В обіймах вісьмох рук знайшлася бідна професорова, власна, рідна жінка того професора, що сипав у школі двійками, як більшовики в Европі підробленими долярами.

Ах, ти бідна невісто! Подивляємо твій ґеніяльний хист, якто відстрашити на провінції свого дорогого мужа від кнайпи! Якби то не провінція, а столиця краю, тоді ти моглаб записати мужа до товариства „Відродження" і успіх був би певний! Та скажіть, добрі люди, чи не розвеселила би і вас та буденна на провінції подія, про яку рано знало вже ціле містечко!?

А одночасно згадуєш і другу пригодоньку, яка завела раз підписаного і старшого його товариша, пана Миколу, на „свячене" до оо. Бернадинів.

Пан професор Микола, почав від якогось часу виходити дуже вчасно з хати. Своїй жінці Евгенії, яку часто згадував з епітетом „Сорока", (не посоромився би такого й сам Гомер!) він завсіди казав, що має засідання „Учит. Громади", де був заст. голови, або що мусить йти на конференцію, яку скликував заєдно директор гімназії.

Пані професорова Евгенія, почала підозрівати свого мужа, чи не заходить він до якої знайомої. Тому почала пильно переглядати його кишені, чи не попаде на який слід. Закинути мужеві невірність, або розвязувати проблему трикутника якось вона не сміла. Всеж муж досі був солідний та міг би погніватися.

„Та куди він так ходить від пів до четвертої години?" — повторяла собі пані професорова. Це питання не сходило їй з думки. Несупокій її душі ріс.

Професорова дістала болі голови, дивні сни. Вона з веселої стала задумчивою, а перед Великоднем не хотіла купувати собі не то нової суконки, але навіть капелюха. Була би рішуче попала в яку нервову недугу, або чорну меланхолію, яку так страшно змалював Дірер, якби не одна нагода, що показала їй стежку, кудою „виходить вугор з ріки в зелений горох".

Одного вечора, коли зник її муж і довго не вертав домів, накинула пані професорова на себе теплий плащ і вийшла на місто подивитися, чи в конференційній салі гімназії світиться.

Нещастя (чи щастя) хотіло, що професорова поховзнулася і впала при калабані, яка на ринку не висихала від довгих літ і осеней. Ще пані професорова і не подумала, як встати з того болота, коли вже прибігли два учні (обох їх учив професор Микола Гомера) і як правдиві джентельмени підняли її. Вона їм за це чемно подякувала.

Коли учні відійшли на кілька кроків, прийшла пані професоровій ґеніяльна гадка до голови, кликнути до них, чи не бачили де пана професора. — Її мужа? Якаж була її несподіванка, коли оба хлопчиська, навипередки стали пояснювати, що пан професор пішов до ксьондза, бернадина Яцка, на вино і на преферанса. Довго зачудована стояла пані професорова, якто учні мали мати такі точні інформації, а вона, жінка професора, перед ними скомпромітувалася. „Ще порозказують по всьому місті, куди ходить мій муж".

Що діялося пізніше дома після преферан-

Українська Громадо!

Прийшов час, коли український простір наповнюється веселим гомоном вікової побідної пісні

ХРИСТОС ВОСКРЕС",

пісні, яка розпорошує хоробливі сумніви та сіє зерно надії.

В такий час „Рідна Школа" звертається звичаєвим правом до Українського Громадянства з пригадкою, що здійснення нашого національного ідеалу буде щойно наслідком всебічної, пильної, продуманої праці цілих українських поколінь.

Український нарід гоїть рани свого розшарпаного тіла та готується до дальшої затяжної боротьби за своє право господаря. — А годиться — МУСЯТЬ СУЧАСНИКИ ПОДБАТИ ПРО ВИХОВАННЯ НАСЛІДНИКІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ НАЦІЇ ДО ЇЇ МЕТИ. Це важке завдання сучасників і велика відповідальність тяжить на них. Якщо цього не виконаємо, то українська молодь може стати противником наших змагань, або рівнодушною до них. Одно гірше від другого.

Освідомлювання дітвори про мету й потреби нації, витворювання в ній прихильности й любови до рідного народу, запалу й охоти до саможертви, вложено на „Рідну Школу", яка виконує цю працю своєю всебічною діяльністю та своїми власними виховними заведеннями.

Не тратимо ні на хвилю віри в силу й живучість власного народу, який для виховання своєї молоді певно не пожаліє ні моральних ні матеріяльних жертв.

ДНІ ВОСКРЕСЕННЯ ПРИЗНАНІ ДНЯМИ „РІДНОЇ ШКОЛИ".

Нехай у ці дні зединяться серця українських синів і дочок для шкільного великого діла, для запевнення нашої національної майбутности шляхом виховання характерної молоді. Нехай кожний українець чи українка чи кожна українська установа зложать поза своїм звичайним датком окремо дар на „писанку" для „Рідної Школи". Від цього обовязку не можуть нікого здержувати ніякі огляди.

„В сей день" обєднаймося думкою й чином для виховної справи під прапором „Рідної Школи" та наблизимо день Воскресення України.

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ"

Ілля Кокорудз в. р. Голова. Д-р Мирон Коновалець в р. Секретар.

му так „мусіло" статися. („Це-ж було до передбачення" і т. п.; песимісти звичайно і цитують свої „пророцтва", але забувають, що звичайно записуємо, коли ми вгадали, а ніколи не нотуємо, коли ми помилилися). — А коли непевним є поступовання груп чи народів, то не інакше мається справа з одиницею. „Розчарування" польських лівих Пілсудським дає на те наглядний доказ (не одинокий в історії).

Часто можна чути (в нас це явище презвичайне), що ми повинні вчитися з історії. Прецінь під сонцем нема нічого нового. Все вже було. І справді історія нам щось дає, але переважно те, що ми хочемо видіти. Так напр. коли хочемо знати, як чоловік може скоро прийти до богатства, то історія американських міліардерів скаже нам, що добре бути так для виду патріотом, але на ділі безоглядним супроти всіх і всього; з війни знаємо, що для держави є добре, як горожани дають своє золото на воєнну позичку, але що для одиниці є краще, коли вона золото добре сховає, а гріш ульокує в невтральній загряниці. Історія всього вчить. Дальше ці „науки" з історії хорують на те, що одним і тим самим словом закривають ріжнородність обставин. Усі приклади від інших народів — а такі приклади у нас на деннім порядку — це гарна річ, але не тому, щоби ми їх копіювали, лише ці приклади мають загрівати нас до осягнення наших ідеалів. Світ змінюється кожної хвилі і впорядкування його елементів не таке просте, як ми цього хотілиб, мимо того, що в те численні не вірять. — Історія вчить нас також, що бувають випадки, коли держава — як напр. Румунія — набере у війні, то по війні збільшить свою територію. Знаємо з історії, що і без оружної боротьби можна дістати власну державу, але знаємо і те, що й зі зброєю можна її втратити. А коли поодинокі приклади з історії нічого путнього нам не кажуть, то їх узагальнювання веде до таких примітивних заключень, що це і без історії диктує вже „звичайний, здоровий, хлопський розум". Правда, історія повторяється, але не так, щоби її можна копіювати. А коли Геґель каже, що „кожний період має такі питомі собі відносини, є таким індивідуальним станом, що лише з нього мусимо, і тільки з нього можемо щось вирішувати", то цьому мисимо признати рацію. Якби так не було, то всі славні історики і професори булиб найліпшими політиками, тимчасом так не є, і самі історики розпадаються на партії так само, як і ці люди, що про історію поняття не мають. Так щож дає нам історія? На це каже Ґете: „Найліпшим, що маємо з історії, це ентузіязм, який вона в нас викликує".

Коли-ж з історії не може політик довідатися, як в даному випадку поступати, то чим має він кермуватися? — Своїм „політичним" талантом, інстинктом. По ньому пізнається політика. А щоби і політик мав все успіх, то мусить мати крім цього і „щастя". Бісмарк казав про себе так: „Я замолоду часто полював і ловив рибу, і вичікування відповідного моменту в обох ситуаціях стало правилом, яке я пристосував у політиці". Цей відповідний момент треба знати і відчувати. Той сам Бісмарк каже: „При всіх важних політичних рішеннях граємо кінець-кінцем необчислиму гру. Тобто: голова чи орел. Це є неминуче". А дальше говорить: „Я ще сьогодні не можу спати, коли подумаю, як неодно могло інакше статися".

В господарському житті мусить підприємець рахуватися з тими факторами, які скриває майбутність. Спекуляція його вдасться, або ні, залежно від того, чи поставлена ним гіпотеза згідна з вислідною ділань його самого і всього світу, від якого він залежний, чи ні. Непевність грає ролю і в господарськім житті держави. Чи якийсь торговельний договір принесе користи і які, чи певний податок, його звижка, чи знижка дадуть бажаний наслідок, чи ні, цього наперед ніхто **певно** не знає. Теперішне підтримування цін багатьох товарів державами показує, що тут помилок і невластивих посунень так богато, що й перечислити годі. Столітній досвід навчив вправді розподілу товарів у **просторі**, але і тут ще є недомагання, як це показують великі ріжниці цін у поодиноких місцевостях. Розподіл у часі недомагає навіть сильно, як це показують хитаючіся з місяця на місяць обороти. Томуто бачимо щораз то сильніші змагання до іншого господарського устрою. Його нариси — концентрації, картелі, тарифи, міжнародні договори — кредитові і валютові, раціоналізація і взагалі вищі форми організації, які малиб дати підстави до нового ладу, не вільного і не плянового, але — так сказатиб — **зорганізованого** господарства, якого головним помічним засобом, чи базою, має бути модерне, статистично-економічне досліджування конюнктури. Пристосовуючи вищу математику й дисципліни природних наук, нова наука **старається при помочі кривих і барометрів слідити за господарським життям і намічувати його майбутне.** Очевидна річ, що це тільки початки, що над самою методикою відбудеться ще богато спорів, але все таки деякими результатами може вона вже тепер похвалитися. Якщо вона осягне свої цілі бодай частинно, то принесе — без сумніву — значну полекшу і політиці. В комбінаціях на майбутнє відпала би неодна невідома, якою сьогодні політик мусить оперувати. Усунути всі незнані і модерна економіка доведена до перфекції — не зможе, бо господарство в політиці є засобом, а **ціллю — чоловік, а цей є найнепевнішим чинником.**

су, себто тоді, як вернув пан професор, не стану оповідати, бо родинне життя, як казав мудрець, це святиня, до якої непокликані не повинні й заходити. Дісталося до прилюдного відома нашого містечка тільки те, що професор Микола присяг своїй жінці ніколи більше не заходити до гостинних черців, бернадинів.

Та „провінція" є заразливою. Молодий учитель, перенесений зі столиці на провінцію, забував згодом також сказати своїй молодій жінонці, що виходить на засідання і конференції. Тоді він щиро подружився з добрягою професором Миколою. Надійшли Великодні Свята. Старший професор змарнів, бо від трьох тижнів не грав преферанса з кс. Яцком.

В 3. годині зайшов до нього молодий учитель, побажали вони собі свят, а молодший прохав вибачення професорову Евгенію, що він спішиться в гості. Тоді її муж, Микола, рішив, що треба його, як гостя „трохи" відпровадити. Та саме в тій хвилині надійшов монастирський братчик з листом від отця пшеора Яцка, який просить пана професора як фільольоґа, щоби прийшов виправити латинське письмо, яке черці уложили до Святійшого Отця в справі поширення відпустів на св. Антонія. Пан професор не хотів листа й читати, а дав його своїй жінці. Пані професорова прочитала те письмо і сказала до мужа: „Це важна справа, вони не вміють добре латини, мусиш піти і поправити їм те письмо до Риму".

Професор ніби нерадо почав вбирати на себе теплий плащ і глипнув підсміхаючися до свого молодого товариша, який бачив монастирського братчика в ґімназії, коли з ним розмовляв професор Микола.

— „Віват"! — гукнув ксьондз Яцек і ще трьох черців підспівуючи, коли професор Микола з молодим своїм товаришем прийшли до них на „свячене".

Буде й преферанс, якого давно не було і за яким я стужився — пояснював старший професор. А молодший оповів черцям подробиці їхньої виправи: „Коли ми вийшли за фіртку — казав він, — нагло вибігла за нами пані професорова. Ми стрівожилися, думаючи, що пані професорова відгадала дотеп отця пшеора і зрозуміла сітку, в яку впала. Перелякались ми, що заверне до хати пана професора. Тимчасом вона виняла з під пледу великий грецький словник, кажучи: „Миколо, ти йдеш без словника?! А як буде треба в письмі вжити ліпшу, гарнішу фразу, або добірніше слово?! Що тоді?!"

— Правда, правда, відповів наш пан професор. І ми оба якби наново вродилися! Ось погляньте і словник є! — до того грецький, не латинський.

— Ха, ха, ха! — засміялися всі, запили пригоду добрим старим вином і випили також на здоровля пані професорової, яка сама нагнала мужа туди, де перше так боялася його пустити.

Кс. Яцек порадив ще раз скористати з помилки професорової, показати їй грецький словник і зайти ще раз до нього, вже з латинським.

Професор Микола ходив ще кілька тижнів до кс. Яцка все з іншими словниками. Письмо до Риму було довге на 35 аркушів і не можна було його вислати з помилками. Пані професорова це розуміла.

Не знала вона, бідна, скільки при цій праці її муж зловив „мізерок!" Та зате як довго згадував він це „свячене!

Хто нині в столиці має такі святочні спомини? Хіба ще у тебе, о, провінціє! У тебе серце відпочинне... Ні! на свята навіть відпочати не даєш.

Посол В. ЦЕЛЕВИЧ.

Невикористані можливости в ділянці громадської самоуправи.

І) Наші дотеперішні осяги.

Українське Національно-Демократичне Обєднання зорганізувало в минулому році боротьбу за права громадської самоуправи. Українські громадські ради повели боротьбу у двох напрямках. У першу чергу громадські ради виступили рішучо проти незгідного з законами вмішування повітових виділів і старостів до справ громадської господарки, а головно проти насильного вставлювання у громадські бюджети підмог на польські освітні, господарські, шкільні, руханкові та добродійні товариства і цілі. У численних повітах боротьба за бюджетове право громади віднесла повний успіх. Сотки тисяч золотих, які в минулих роках наші громади видавали проти своєї волі на чужі нам цілі, залишалися в руках громадської самоуправи.

Відтак українські громадські ради повели боротьбу за право призначання у громадських бюджетах підмог українським товариствам і установам. В тій справі громадська самоуправа віднесла побіду тільки в тих повітах, де всі українські громади твердо обстоювали своє бюджетове право. Цей частинний осяг слід уважати нашим значним здобутком і заохотою до дальшої боротьби.

З вислідів першого року зорганізованої боротьби за права громадської самоуправи можемо бути вповні вдоволені. Правда, в деяких повітах українські громади ставляться ще байдуже до згаданої акції, знов-же в інших повітах повітові виділи намагаються за всяку ціну бодай на якийсь час зломити домагання громад. Вони надіються, що українським громадським радам забракне витревалости у боротьбі за своє право. Зі сказаного виходить, що в цьому році слід поглибити і поширити наші дотеперішні здобутки, слід притягнути до акції і байдужі громади, слід закріпити наші дотеперішні здобутки. Ті громади, які в минулому році ізза якихнебудь причин потерпіли невдачу, мусять цього року повести боротьбу на ново. Але це ще не все. В отсій статті хочу звернути увагу українського громадянства на невикористані ще нами можливости в ділянці громадської самоуправи.

II. Закон про самоуправні союзи.

У ріжних краях, там, де є розвинена самоуправа, як в Англії, Бельгії, Німеччині сільські і міські громади можуть лучитися зі собою в так звані самоуправні союзи для сповнювання таких завдань самоуправи, які переходять матеріяльні і фізичні сили поодиноких громад. У Польщі іствує окремий розпорядок президента з дня 22. березня 1928 р. (В. з. 39. поз. 386) про самоуправні союзи (мендзикомунальне звйонзкі). На основі арт. 1. згаданого розпорядку, можуть міські та сільські громади, а також повітові і воєвідські виділи лучитися зі собою для спільного виконання поодиноких завдань у самоуправні союзи на правах корпорацій з самостійною правною особовістю. Кожний самоуправний союз мусить спиратися на окремому статуті.

Для українського населення може мати практичне значіння творення самоуправних союзів, до яких входили би сільські громади, бо тільки громадську самоуправу маємо в своїх руках. Щож можуть українські громади таким чином осягнути?

В одному повіті українські громади можуть утворити самоуправний союз для заложення й удержання української рільничої школи. Окремим статутом громади зобовязуються рік-річно давати свій удїл на удержання такої школи, а рада самоуправного союзу організує і заряджує школою. В другому повіті українські громади можуть тим способом спільними силами побудувати збіжевий шпихлір. Дальше можна творити самоуправні союзи для заведення громадських захистів, гімназій, садівничо-огородничих та інших фахових шкіл. Таким чином можуть українські громади переводити також реґуляцію рік, закладати громадські млини й інші промислові підприємства та використовувати чи то для освітлення чи для промислових цілей водну силу наших гірських потоків.

При допомозі самоуправних союзів українські громади можуть не лише збільшувати добробут своїх мешканців, але також причинюватися до розбудови української сили в господарській, освітній, шкільній, промисловій і гуманітарній ділянці.

Досі українські громади не використовують зовсім постанов розпорядку про самоуправні союзи. Я здаю собі з того справу, що творення самоуправних союзів не прийде легко нашим громадам. Треба буде серед нас самих поборювати закорінену байдужість і боязнь перед всім новим і досі непрактикованим, а в додатку противні нам чинники ставитимуть творенню самоуправних союзів найріжнородніші перепони. Завданням нашої провідної верстви — української інтеліґенції є поборoти всі перепони і використати всі можливости у ділянці громадської самоуправи.

Самотворення і організація самоуправних союзів є досить складною річю. Подрібні постанови про те містить розпорядок президента з 22. березня 1928 р. Крім цього іствує ще виконуючий розпорядок міністра внутрішніх справ, з 22. липня 1929 р. (В. з. ч. 60 поз. 469), зразковий статут самоуправного союзу, виданий міністерством внутрішніх справ і обіжник міністра внутрішніх справ з 29. серпня 1929., ч. 184.

Щоби познайомити загал українського громадянства з усіми тими справами і законними постановами, приготовляю окрему брошуру. Громада повинна бути у нас засобом, при помочі якого ми розвиваємо національні сили й богацтво, вона має бути кузнею, в якій виковується національна свідомість і розбудовується українське життя.

Свобода думки.

Один із найбільших світових творців Ґете написав при кінці 18. в. після французької революції, коли чернь гуляла по Франції і сумежних краях, такі слова:

„Ich habe gar nichts gegen die Menge,
Doch kommt sie einmal ins Gedränge, —
So ruft sie, um den Teifel zu bannen,
Gewiss die Schelme, die Tyrannen“.

У другій половині 19. в. після вбивства царя, освободителя Олександра II. один німецький сатирик написав таке:

„Wir wollen uns mit Schnaps berauschen,
Wir wollen unsere Weiber tauschen. —
Und aufgelöst sei mein und dein!
Wir wollen uns mit Fett beschmieren,
Und stolz im Sonnenschein spazieren, —
Wir wollen freie Russen sein!“

Ті слова здійснились на сучасній революції в Росії. Дивно, як змінилась революція в Росії від ідеалістичного Рилєєва 1825 р. до реалістичного Леніна 1917.

Нагадаймо ще одні слова Шіллера, написані в тім-же часі, що слова Ґете:

„Vor dem Sklaven, wenn er die Kette bricht,—
Vor dem freien Manne erzittert nicht!“

Але перед большевиками люди здрігались, і здрігаються досі.

Тойже Шіллер у своїй траґедії „Дон Карльос“ кладе в уста світлому і ясному маркізові Поза таке слово до тирана, Карла Филипа II. „Sir! gebet die Gedankenfreiheit!“

Свободи думки, найпершої потреби цивілізованої людини, нема досі в Радянській Україні і тому всяка українізація не може мати вартости.

Юліян Романчук.

БЛЯНКА БАРАНОВА.

З наших визвольних змагань.

Праця українського жіноцтва для будівництва Української Держави на Вел. Україні в 1919 р.

(Спомин.)

Десять літ минуло від часу великого моменту, коли то змагання нашого народу увінчалися здійсненням наших завітних кличів — створенням незалежної Української Держави на західно-українських землях і Української Народньої Республики на Великій Україні.

Цей великий час історичних подій — це незатерта історія нашого народу, яка жиє в серцях усіх тих, що брали участь у визвольних змаганнях нації. Це той етап, який зазначив життєздатність нашого народу і його національно-державницьку свідомість, що розбудила до спільної державницької праці всі верстви українського народу.

Одначе доля і тим разом не була для нас прихильна. Після вісіммісячних боїв нашої Української Галицької Армії з переважаючою польською силою наше військо відійшло в околиці Борщева, пробуючи ще раз зробити наступ під проводом ґенерала Грекова. Наступ хвилево повівся і наша армія здобула знову велику полосу Східної Галичини від Серету аж по Гнилу Липу. Тоді то частини УГА під проводом отамана Дудинського заняли більшу часть Рогатинщини, спиняючись щойно на залізничій лінії Ходорів-Галич. Одначе не довго вдержались наші частини перед польською переагою і по кількох днях завзятих боїв розпочали відворот, що скінчився аж за Збручем в половині липня 1919 р.

Разом з нашою армією подалося за Збруч немало й нашого цивільного населення, в першій мірі інтелігенції і свідоміших селян, що втікали перед репресіями переможця. Серед Української Армії кинено клич: „Через Київ на Львів“.

В часі відвороту настрій серед нашого війська і цивільного населення був дуже песимістичний. Всякі страшні вісти, часто суперечні, приходили ззза Збруча про більшовицький терор, знущання і т. п.

Та проте, коли ми разом з армією опинились за Збручем, серед широких піль Великої України — ми легко і свобідно відітхнули! Ми були певні, що сюди вже не зайде польська нога.

Небавком опинились ми в Камянці Подільському. Камянець Под. був у той час осідком українського державного, а також культурного життя та центром українських збігців з усіх частин великої української землі. Тут перебував уряд Директорії з отаманом С. Петлюрою, уряд Західно-Української Республики з диктатором д-ром Е. Петрушевичем, всі міністерства, всякі військові команди, начальство, земства і т. д. При уряді Директорії утворено окреме міністерство для галицьких справ, під проводом мін. С. Вітика.

На всіх фронтах йшла завзята боротьба придніпрянської і галицької армії, що творили одиноку силу проти добровольчої московської армії Денікіна.

В запіллі, себто в тій частині Вел. України, яка була в руках української влади (часть волинської, подільської і київської губернії) — йшла велика, просто горячкова праця, що була тісно звязана з подіями на фронті.

В усіх міністерствах йшла теж муравлина праця. Одначе не було достаточної скількости фахових сил, не було відповідної організації праці. Робилося, що і як хто вмів.

Між збігцями з Галичини опинилося в Камянці Под. й немале число нашого інтеліґентного жіноцтва. В цей важний час і наше жіноцтво зрозуміло вагу хвилі та старалося взяти на себе бодай частину тягарів і праці в нашому національно-державному будівництві. За почином підписаної зібралося українське жіноцтво дня 13. серпня 1919 р. в Камянці і заснувало організацію під назвою „Союз Українок“. Даючи цю назву, наше жіноцтво вважало, що в цей спосіб, злучене одною національною ідеєю по цей і той бік Збруча — зможе затіснити звязки між жіноцтвом Галичини й Великої України і в дуже скрутну хвилю злучити всі сили жіноцтва для творчої державної праці.

Мета „Союзу Українок“ на Вел. Україні була остільки ширша від мети тодішнього „Союзу Українок“ у Львові, що наш „Союз“ у Камянці став не тільки організацією феміністичною, але й загально-громадянською та понадпартійною: його одинока ціль — це була праця зор-

ганізованого жіноцтва для будівництва Української Держави. Наш „Союз“ мав стати завязком центральної організації українського жіноцтва на цілій Великій Україні.

Перші завязки „Союзу Українок“ у Камянці були скромні. На перших зборах зійшлось 40 жінок і то переважно з Галичини. Одначе за двох місяцях число членів зросло до 310 і це були вже переважно жінки з Вел. України.

Праця „Союзу“ йшла в напрямі національно-культурних, суспільних і державницьких потреб молодої Української Держави та помочі війську на фронті. Відповідно до змісту праці поділено Товариство на поодинокі секції: 1) Секція помочі раненим і хорим козакам (козаками звано на Вел. Україні військових) під проводом п. Біревької і п. Юринець. 2) Секція організаційно-політична під проводом Бл. Баранової. 3) Секція освітньо-культурна під проводом п. Русової і Старицької-Черняхівської. 4) Секція робітничо-промислова під проводом п. Одрини і 5) Секція мистецька під проводом п. Грінченко. Головою Товариства вибрано Бл. Баранову, секретаркою п. Паладійчук з Борщівщини, а опісля п. Марію Терлецьку.

Наш „Союз Українок“ стояв у тісному звязку з усіма міністерствами, а зокрема з міністерством військових справ, де міністр полковник Петрів був незвичайно ідейною людиною, а міністерством преси і пропаганди, галицьких справ, здоровля і ін. У всяких справах наші міністерства йшли назустріч „Союзові Українок“ та давали свою поміч.

В часі, коли на фронтах велися завзяті бої, коли пошесть пятнистого тифу ширилась з надзвичайною скорістю по всій Україні, а шпиталі були переповнені раненими й хорими козаками — тоді багато праці виказувала передовсім секція помочі раненим і хорим. В порозумінні з Українським Червоним Хрестом розділено шпиталі між поодиноких членів „Союзу“, яких обовязком було відвідування хорих і ранених, доставляти для них лектуру, а передовсім часописи, давати грошеву допомогу й білля. Крім того секція закуповувала власними коштами двічи тижнево харчі за 4—5.000 карбованців, які теж розношено по шпиталях.

Коли уряд з причини побільшення армії не був у силі настарчити відповідної скількости білля на фронті, тоді „Союз Українок“ заснував 1. вересня 1919 р. власним коштом майстерню для шиття військового білля. Всі члени „Союзу“ працювали в майстерні безкорисно і вона розвивалась так, що з кінцем кожного тижня доставляла на фронт понад тисячу комплектів білля. Між іншим слід тут згадати п-ю Петлюрову, яка кожного дня, взявши клунок полотна під руку, бігла до майстерні, щоб також помогти в тій праці.

Тяжка доля біженців і ранених козаків та їх невідрадні матеріяльні умовини приневолили „Союз“ заснувати „чайню для біженців і ранених козаків“, у якій при допомозі міністерства військових і галицьких справ доставлювано харчі по найдешевших цінах, а крім цього видавано кожного дня кількадесять безплатних снідань і підвечірків.

Відсутність місця по шпиталях дала „Союзові“ притоку до заснування „приюту для козаків виздоровців“, які по першій фазі пятнистого тифу приневолені були покидати шпиталі й оставали без даху над головою. „Приют“ містив 200 військових, яким давав повне удержання і лікарську опіку.

Коли важке положення на фронті і внутрішні непорозуміння викликали тертя між урядами Директорії і Диктатури, що перебували тоді в Камянці Под., „Союз Українок“ старався якось зблизити оба уряди і в тій цілі влаштував дня 8. жовтня 1919 р. в „Українському Клюбі“ офіціяльний вечір-нараду, в якій взяли участь представники уряду Директорії, уряд ЗУНР. з през. д-ром Петрушевичем, архикнязь Вільгельм (Василь Вишиваний), премієр Мазепа, міністр Петрів і інші. В цьому вечорі від „Союзу Українок“ реферували п. С. Русова, Старицька-Черняхівська і Баранова на тему українсько-польських і українсько-російських відносин. Крім того промовляв цілий ряд державних мужів.

Щоби облекшити долю наших арештованих, інтернованих і полонених у Польщі, „Союз Українок“ у порозумінні з міністерством військових справ і Українським Черв. Хрестом зорганізував і вислав до Польщі місію Українського Черв. Хреста, в якої склад увійшли п. Русова, Черняхівська, д-р Вітошинський і проф. Черняхівський.

Підчас улаштування урядом УНР. т. зв. „тижня козака на фронті“ „Союз“ на запрошення уряду вислав 30 членів до ріжних міст і сіл під фронтом, з метою розбудження національної свідомости серед українського населення й заохоти нашого селянства вступати в ряди Української Армії.

Коли цей кусень землі, на якому держалася українська влада, був цілими місяцями відтятий від усього світа, коли західні держави переводили безпощадну блькаду України і не допускали до нас навіть ліків, а український нарід і військо гинули масово на пятнистий і поворотний тиф, — тоді то „Союз Українок“ у Камянці Под. видав відозву до жіноцтва цілого світу з представленням страшного, безвихідного положення України, з домагання знесення блькади України й дозволу на ввіз ліків. Як відгук на цю відозву одержав „Союз Українок“ письма від жіночих організацій Англії, Франції

і Швайцарії з запитами, якого роду допомоги бажає Україна.

Тимчасом положення на фронті ставало щораз тяжче. Внутрішня політична боротьба в Камянці Под. загострилася. Тоді то голова Директорії, отаман Петлюра, скликав дня 26. жовтня 1919 р. першу державну нараду з участю представників обох урядів, представників буковинської Національної Ради і політичних партій. На цю державну нараду покликано й мене, як представницю українського жіноцтва, й жінку міністра здоровля п. Одрину, як мою заступницю. Ця державна нарада мала в той час заступати український парлямент.

„Союз Українок“ у Камянці своєю позитивною роботою здобув собі значіння й пошану в обох урядів, так, що ніодно міністерство не приймало жіночих сил урядовців без попереднього поручення „Союзу“.

З початком листопада 1919 р. положення ставало вже критичне. Не зважаючи на хоробрість і велику самопожертву обох Українських Армій, не було сили відперти ворогів, що з усіх сторін на нас натискали.

В поглядах обох урядів наступала велика розбіжність. Стали оба окремо шукати союзника. Галичани шукали союзника з Денікіном, а Петлюра з поляками. Створений „Комітет Охорони Республики“ не був у силі відвернути катастрофи.

Є. Ю. ПЕЛЕНСЬКИЙ.

Від Страстей до Воскресення.

Слідами давних іконостасів.

У Національному Музею зібрано багато старих ікон XV—XVIII вв., що дозволяють докладно засувати собі, як наші давні богоугодники розуміли, як відчували і як представляли цю величню містерію. І не диво. Страсти займають у давнім українськім іконописі окреме місце, і то не лише тематично, що є вповні зрозуміле, але й своїм оформленням.

Великий трагізм події вимагав іншого підходу до ікони, як деінде. Там вистарчали аскетичне обличча, непорушна молитовна постава, святочний спокій. Тут під подихом зрозуміння важности хвилини, наслідком глибокого відчуття безміру терпіння, старинний майстер творив скорбні постаті, чіткі вирази облич і сильні, часом навіть нервозні рухи. Через те віддавна в оцих зображеннях є багато реалізму, чого нема в інших іконах того часу.

З літами виробилися деякі точно означені спроби змальовування страсних тем. Звичайно на стінах середньої церкви по обох сторонах іконостасу висіли більші зображення Страстей. Часом трапляється низка менших ікон празничних: Тут ідуть чергою „Тайна Вечера“, „Розпяття“, „Схід в Ад“ і „Воскресення“. Коли іноді зображено це все на одній великій іконі: по середині Розпяття, а по боках низка сцен страсних і празничних. Така збірна ікона уявляла доволі багато неабиякиих композиційних труднощів. Правда, була своя вироблена традиція розвязки проблеми: або симетричний триптик, нераз навіть механічно злучений, де окремий ряд творять страсні, а окремий празничні теми, або асиметричне довільне розміщення на відповідно відчутому тлі.

У Розпятті, змальованім на іконах-хрестах, часом тіло Розпятого виходить поза площину хреста, а через те плоский рисунок набирає рис фігурности. Є це теж одинока спроба цього роду перед введенням до іконопису основ перспективи.

Осередне місце займає тут хрест із Розпятим, але згодом щораз більше поверталася увага мистців на постать Богоматері. Обличча мущини може не зраджувати болю, Христос може навіть потішати присутних, але інакше треба було поставитись до болю жінки, а головно — матері. Бо тут не лише безмежна глибінь почувань, але й широчезна їх гама від несподіваного знищення надій-щастя, які заповідав Ангел, до безтямного болю Матері, якої Син у такий спосіб гине.

Цей підхід вказує на широкі звязки давньої ікони з давним письменством, численними містеріями, апокрифами і з людовими голосіннями. Відомо-ж, що канонічні тексти дуже мало говорять про участь жінок при Розпятті, зокрема дуже мало про Богоматір. Це розвинулося щойно в інших родах письменства.

Спосіб розуміння тла вказує на деякі впливи народнього побуту на іконописне малярство. Зокрема тло відріжнює перш за все ікони поодиноких століть. У XV. ст. українська ікона не виходить далеко поза давні византійські традиції ні в композиції, ні в виконанні. Виразно виступає оце намагання передати якнайкраще — мовляв, богоугодне діло — лініями рисунку і площинами красок, без зайвих причинків, просто, але щиро побожні почування, примітивну символіку непоглибленого релігійного світогляду. Основна риса — аскеза-видна в острих заломах ліній складок одежі, в зображенні лиця з поважним, чи суворим виразом, у спокійній божеській величі, безстрасній навіть супроти страстей.

Архитектура чи краєвидне тло надмірно вбоге: два-три зелені пасма, дві-три червоні плями, це вся трава і квіти. Цікавим зразком є прим. „Плащениця“ з Журавки. Посередині тіло Христа, в голові Богоматір, якій відповідає друга постать у ногах. По боках — симетрично — по два ангели, навіть однаковісько наклонені. Більше ріжноматні є краски. Вражає передовсім ясно-вишнева намітка Богородиці, знак, що маляр і хотів виріжнити цю постать. Це видно й з виразу лиця. Коли всі обличча спокійні, в Неї своє пятно витиснув біль.

У XVI. ст. місце давнішої простоти чимраз дужче займає реалізм і потрохи раціоналізм. Постаті виходять інші, повніші, живіші. Лінії мягкі і заокруглені, краски дібрані у ширшому розмірі, більше нюансів. Замість давних дещо головатих постатей часом і портретне трактування, хоча все ще старі традиції доволі сильні. Артист щораз більше присвячує уваги тлові. Це або краєвид, або золота площина глибоко рита симетричними прикрасами, що дає низку нових незнаних досі орнаментаційних ефектів. Подибуються проби і реального зображення природи і постатей, при чому терпіння знаходять належне оформлення.

На великих композиціях Страстей слідне замість площинного простірне зображення, особливе в перспективній установці постатей першого і другого пляну. Через те й асиметричні розміщення виходять гармонійно. (Грушовицькі Страсти).

Поодинокі сцени Страстей чудово зображені у Богородчанському Іконостасі (1698—1705). У Тайній Вечері зпоза реалістичного трактування постатей під подихом західно-европейських течій, пробиваються чіткі вирази облич (прим. енергія Юди). Само Розпяття розмальоване Йовом Кондзелевичем реалістично, але з великим відчуттям ваги декоративности тла, чого доказом винна лоза, якою обмережане все тіло. Тут і вибаглива своєрідна символіка: лоза виростає із пробитого ребра. Розпучливий біль Матері — стадія після довгого голосіння — закамянілий у своїй величі, рух руки — вимовні аж надто. — З того часу Захід все більше і більше впливає на іконні зображення всіми своїми засобами від багатих життям образів майстрів до прегарних гравюр.

Супроти величі Смерти, ваги події, коли відкуплювано весь людський рід, інші сцени сходять до менших розмірів і значіння. Цікаво, що в тому числі є теж і само Воскресення.

(Література: І. Свєнціцький: „Іконопись Галицької України“ XV—XVI. вв. Львів 1928. Накладом Нац. Музею“. — „Ікони Галицької України XV—XVI. в.“ Львів 1929 (альбом). Накл. Нац. Музею).

Вкінці частини УГА. перейшли до Денікіна, диктатор д-р Петрушевич з частиною урядовців 15. листопада 1919 р. виїхав до Румунії, а 17. листопада за згодою Петлюри польські війська заняли Камянець Подільський.

З приходом польських військ завмерла діяльність багатьох українських організацій в Камянці, бо настав строгий воєнний режім. Не бачучи змоги дальше працювати в таких відносинах і маючи намір вертати в Галичину, скликала я загальні збори „Союзу Українок" і зложила головство. Головою „Союзу Українок" вибрано п-ю Старицьку-Черняхівську, яка осідок „Союзу" перенесла опісля до Київа.

Початки світової преси.

Франція.

Першим французьким часописом була „Ґазет", основана в травні 1631 р. Історія народин цієї ґазети така: Придворний лікар Людвика XIII., Теофраст Ренодо, заснував у Парижі бюро адрес, де публика могла довідатися про найкращі джерела покупок або збуту. Це бюро перетворилося швидко у місце сходин людей, які приносили останні новинки з ріжних закутин міста та живо обмінювалися своїми інформаціями. З отих оригінальних крамниць (їх було більше) Ренодо черпав відомости про всеньке життя Парижа. Мав він приятеля — теж лікаря — Озієра, який він листування з численними своїми знайомими на провінції й за кордоном і все цікаве розказував Ренодотові. Таким робом цей останній був наче в курсі всіх найбільших сенсацій свого часу! Велике зацікавлення, яке проявляли його пацієнти до його оповідань, що йому щораз більшу виробовали популярність, навело його на думку свої інформації друкувати й продавати. Він звернувся за дозволом до кард. Рішеліє, який зразу зорієнтувався, що такий друкований, для широкої публики призначений листок, може віддати пануючій владі великі послуги. Тому радо пішов Ренодотові на руку й причинився до появи першого французького часопису.

„Ґазет" виходила спершу раз у тиждень, від 1762 р. двічі, а від 1792 р. — щоденно, під зміненою назвою „Ґазет де Франс". На зміст часопису складалися головно вістки з закордону та новини з королівського двору; врешті всілякі оголошення, повідомлення та документи, отримувані безпосередньо від кард. Рішеліє та короля Людвика XIII. Ніяких критичних заміток про істнуючі відносини у цій першій ґазеті не було. Першим французьким щоденником був „Журналь де Парі", оснований в 1777 р.

Та щойно велика французька революція дала почин справжній політичній пресі. В р. 1789 Мірабо засновує „Ета Женеро" („Etats Généraux), якої сторінки стають трибуною іноколи найбільш пристрасного обмірковування громадянських справ. Від тоді французька преса переймає від літератури ролю духового провідника. Найбільші письменники й політики стають співробітниками часописів. Тоді теж преса починає диференціюватися під оглядом публіцистичної форми: коли одні часописи звертають найбільше уваги на полемічну гостроту й покланяються політичним памфлетам, інші дбають передовсім про чистоту й прозорість стилю.

Взагалі підчас великої революції вирниуло у Франції яких 70—100 малих часописів, що реклямували себе, як оборонці правди, волі й справедливости та інших ідеалів. Їх видавцями були здебільша відомі політичні головачі або фанатичні теоретики. Єдиною великою ґазетою, яка тоді повстала, була „Журналь де Деба е Декре" (1789), згодом найповажніший орган часів Наполеона І. Цей останній, принципіяльний ворог свободи преси, не вдоволився заведенням суворої цензури, лише — лякаючись впливів цієї ґазети — просто відібрав її від власників та розділив її 24 паї поміж управу поліції та своїх любимців. Щойно з упадком Наполеона власники ґазети назад перейняли її. З поворотом до влади Бурбонів французька преса дістала більше свободи. Людвик XVIII сам користав із сторінок „Ґазет де Франс" і „Журналь де Парі", щоби як автор анонімових статтей говорити своїм противникам правду без обиняків, чого не міг дозволити собі отверто, як король.

В 1815 р. республиканська опозиція заснувала великий щоденник „Конститюсіонель". В 1824 р. було в Парижі 6 ґазет на боці уряду з 14.344 передплатниками й 6 ґазет опозиційних з 41.333 передплатниками. Вплив преси помітно зростає, а з нею зростають опозиційні настрої проти режіму тнету. Тому коли за наслідника Людвика, Карла Х., уряд Поліньяка скасував м. і. свободу преси і вибухла революція 1830 р., то успіх революції завдячувала у великій мірі саме опозиційна преса.

„Та сама велика роля преси виявилася у лютневій революції 1848 р.; у короткому періоді повної свободи преси, який прийшов за тим, співпрацювало з 450 тодішніми політичними клюбами Парижа кругло 200 французьких ґазет.

З дальшої історії початків французької преси треба згадати про заснування кількох великих ґазет, істнуючих по нинішній день: у 1856 р. повстав „Ґольоа" („Gaulois"), у 1861 р. „Ле Тан" („Le Temps"), в 1871 р. „Журналь де Деба", майже одночасно „Пті Парізіен" і в 1884 „Матен".

Кажучи про французьку пресу маємо на увазі пресу париську. З париських ґазет, які мають нині понад мілїон накладу, це: „Матен", „Пті Парізіен", „Пті Журналь" і „Ле Журналь". Характеризує французьку пресу її комерційний характер та тісна співпраця письменників із пресою: одно й друге не перешкоджає їй мати великанський вплив на політичне життя держави, а завдяки значінню Франції у світі — на життя всього світу.

Анґлія.

Початки анґлійської преси були дуже важкі: з неї кепкували собі, як із „торгівлі новинами" й була вона довго предметом завзятих переслідувань влади. Предвісниками анґлійської преси були рукописні інформаційні листки, потім появилися тижневики і щойно в 1702 р. вийшов перший анґлійський щоденник: „Дейлі Карент" („Daily Curant"). Основником анґлійської політичної преси був Даниель Дефо, відомий автор „Робінзон Крузо". Перше число своєї „Ревю" („Review") видав він, сидючи в тюрмі. Небавком потім, в 1705 році, розбив цією ґазетою більшість торисів у парляменті, після чого тягали його по судах, аж вкінці став він довіреним короля Вільгельма III. та приймав ділльну участь при злуці Шотляндії з Анґлією. Він увів теж уперше до анґлійської ґазети фейлєтон.

В початках 18. ст. (часи панування королеви Анни) повстала теж анґлійська провінціональна преса. Одначе вона розвинулась щойно завдяки Піттові, який — використовуючи провінціональну пресу для своїх політичних цілей — спонукував провінціональні часописи до передруку столичних ґазет; протиставляючись цьому, провінціональні ґазети були примушені розбудувати власний редакційний апарат.

В 1769 р. заснувалась (неістнуюча вже нині) „Морнінґ Кронікл"; її творець Джемс Перрі перший ввів до ґазети парляментські звіти на основі власних стенографічних протоколів. Основником найстаршої нині істнуючої льондонської ґазети „Морнінґ Пост" був священик із вдачею авантюриста Бейт (1772). Основник „Таймсу" Джон Вальтер, видав (в 1788 р.) перше число тієї ґазети, як Даниель Дефо, у вязниці.

„Таймс" зробив переворот у світовій пресі, вперше звертаючи найбільшу увагу на швидкість інформаційної служби, без огляду на звязані з цим кошти. Таким робом анґл. преса стала засновником окремих інформаційних аґенцій, що йшли навзаводи щодо меткости й проворности. „Таймс" став теж зразком непрекупности преси: коли в 1845 р. горячково розбудовувалися залізничі шляхи й на цьому полі шаліла спекуляція, „Таймс" протягом 3 тижнів заробив на анонсах залізничих підприємців 44.000 фунтів шт., а проте в редакційній частині не цурався перестерігати перед наслідками спекуляції, яка дійсно скінчилася великим крахом. 29. листопада 1814 р. появилося перше число „Таймса", друковане паровою друкарською машиною.

В половині 19. ст. скасовано податки від оголошень та ґазетного паперу, які дусили анґл. пресу. Тому в одному 1855 р. повстали сотні нових анґл. ґазет. Тоді теж анґл. ґазети надзвичайно подешевіли. Першим великим щоденником ціною в одного пенні був заснований в 1855 р. „Дейлі Телеґраф". Найбільше поширену нині анґл. ґазету „Дейлі Мейль" засновано в 1896 р., а історія її появи є зразком організації часописного підприємства. Пляни заснування „Дейлі Мейль" виготовлювано й детально обмірковувано 2 роки, а 3 місяці ґазета виходила неявно, „для проби", щоби перевірити всі найменші свої недостачі. Ця проба коштувала власника ґазети, льорда Норткліфа, 40.000 фунтів шт. Але це виплатилося, бо „Дейлі Мейль", якої наклад нині далеко переступає мілїон екземплярів, появляється тепер одночасно в Льондоні, Менчестері і Парижі, має спеціяльне видання для сліпих і окреме, найбільш у заморських кольоніях поширене заокеанічне видання.

З цікавіших подробиць до історії анґлійської преси годиться хіба згадати, що основником конкуренційної до „Дейлі Мейль" — „Дейлі Експрес" (в 1900 р.) був фабрикант мила Артур Пірсон: цей орґан рахує своїх читачів теж на сотні тисяч. Так само розбудований з малої провінціональної ґазетки один із перших орґанів Льондону „Дейлі Телеґраф". Першим редактором заснованої в 1846 р. „Дейлі Ньюс" був Чарльз Дікенс. Зрештою, кожна з великих нинішніх анґл. ґазет — „Менчестер Ґардіен", „Вестмінстер Ґазет" та ін., має цікаві сторінки своєї історії. Анґлійська преса — це справжнє могутнє царство.

Росія.

Тернистий шлях проходила преса у своїх початках майже всюди. Однак нема країни, яка під цим оглядом могла би конкурувати з Росією! Бо анормальні відносини російської преси не панували лише в її початках, але стали явищем постійним, тривають по нинішній день і дали їй тому своєрідну закраску: характер політичної ексклюзивности („казьонщина" або „нелеґальщина") з виключенням справді обєктивної безпристрасної інформаційної служби.

Перша російська ґазета повстала за Петра Великого в 1703 р. Це були „Ведомості", в Москві, офіціяльний військовий орґан, перенесений із зміненою назвою „Санктпетербурґскія Ведомості" до Петербурга. В 1756 р. повстали „Московскія Ведомості", як орґан московського університету. В пізніших роках появилося кілька гумористичних часописів, нпр. „Всякая Всячіна", де залюбки співробітничала — Катерина II. Але ще після смерти Миколи І., себто з початком другої половини 19. віку, були в Росії лише дві ширше відомі російські ґазети: офіціяльний „Русскій Інвалід" і політично зовсім безбарвна „Северная Пчела". Крім загальної цензури (поліційної) істнували тоді ще три цензурні установи: релігійна, „правильна" (мініст. внутр. спр.) і тайна („III. отделенія"). В 1848 р. установлено ще окрему владу, яка протягом 8-ми літ цензурувала все те, що вже перейшло цензуру всіх інших чинників!

Завдяки цим порядкам із смертю Миколи І. три четвертини европейської преси не мало вступу до Росії, а російська преса була бліда, млява, без впливу і значіння. Деякі полекші наступили щойно за часів Олександра II (1855—81). Завдяки цьому число російських періодиків зросло в роках 1850—1865 із 108 на 256, а на переломі 19. і 20. ст. було вже в Росії 643 російських ґазет і 183 в інших мовах. В р. 1912 в осьми містах тодішньої Росії: Петербурзі, Москві, Варшаві, Одесі, Києві, Харкові, Ризі й Тифлісі виходило 1536 періодиків, і в усіх інших (254) містах Росії — 1251. З кінцем 1913 р. офіціяльна статистика нараховувала в Росії 1158 ґазет і 1757 журналів та фахових часописів.

Поділ російської преси на офіціяльну й підпольну прийшов у другій половині мин. століття. Очевидно, до нелеґальної преси належали теж орґани, видавані під примусом обставин — на чужині. Примірники перших підпольно-революційних російських орґанів належать нині до бібліотечних рідкостей, пошукуваних колекціонерами.

Перша тайна друкарня функціонувала від серпня до листопада 1861 р. — в будинку ґенерального штабу (!) в Петербурзі: конспіраційний конституційно-ліберальний гурток російських старшин друкував там потайки „Великоросса". Російська політична преса в правдивому розумінні цього слова датується поправді щойно від появи в 1854 р. в Льондоні (!) „Колокола", виданого й редаґованого Герценом. „Колокол" перенесено потім до Женеви, де в 1857 р. повстав інший рос. орґан терориста Ткачева — „Набат". „Колокол" провадив завзяту кампанію головно проти кріпацтва і мав таку величезну популярність, що російська влада видавала у Петербурзі фальшовані примірники тієї ґазети! Щойно зі скасуванням кріпацтва та переходом „Московских Ведомостей" під редакцію Каткова, перейшов, так мовити, центр російської політичної преси назад до Росії, зрештою часто ще поринаючи у підпілля.

Так нпр. у 70 рр. у Петербурзі виходила підпольна „Земля і Воля", у накладі 3000 примірників. При кінці 70 рр. появилися підпольні „Народная Воля" і „Чорний Передел", та робітничі (теж підпольні) видання цих ґазет — „Рабочая Ґазета" і „Зерно".

Основниками модерної російської преси слід вважати революціонера Герцена, соціяліста Бєлінського та націоналіста Каткова. З великих російських ґазет, які повстали в другій половині 19. ст., слід згадати: „Новое Время" у Петербурзі

(орган „чиновничого“ світу, редагований Суворіним) та чорносотенні „Земщіна“ і „Русское Знамя“, поруч з названими вже „Московск-ими Ведомост-ями“. В 1880 р. повстали „Біржевия Ведомості“ більше ліберального характеру, гарно поставлені власною закордонно-інформаційною службою. „Свабодний Парод“ Мілюкова, Гессена і Струве в 1905 р. міг вийти лише в двох числах; після заборони поліцією змінив назву на „Народная Свабода“, але знову лише на 2 числа. Зате від 1914 р. часопис під цією первісною назвою мав славу півофіціяльного органу військового міністерства. Органом Мілюкова стала московська „Реч“. З великих ґазет з кінця мин. віку слід згадати московське „Русское Слово“. Розгляд російської преси від 1917 року завів би нас задалеко. Цей огляд можна хіба закінчити ствердженням, що сьогодні знову російська преса ділиться на леґальну „казьонну“ — комуністичну в Росії, — та на нелеґальну, у підпіллі чи на еміґрації! І нині знову як за Петра Великого чи за Миколи I. за друковане слово грозить у Росії кара смерти! Не диво, що російська преса, позбавлена свободи, є позбавлена одночасно майже всякого значіння — однаково внутрі своєї держави, в очах власного громадянства, що й назовні, в широкому — світі.

Німеччина.

Початки німецької преси сягають може найдавніших часів, одначе історія нинішніх, великих модерних німецьких часописів є мабуть наймолодша. Склалися на це передовсім причини державно-політичного характеру, а саме поділ німецьких земель на малі держави, взаємних суперників і тому без рішаючого авторитету для власних земляків і для чужинців. Ось чому берлінська преса, як столична, не має такої традиції як преса париська чи льондонська. З другого боку істнує в Німеччині від початків нім. преси така велика сила провінціональних орґанів, як ніде в іншій державі, при чому деякі з цих провінціональних орґанів і нині не стоять під оглядом своїх орґанізаційних вартостей, а навіть висоти накладу, нижче берлінської преси. Приміром служать: „Франкфуртер Цайтунґ“ і „Кельніше Фольксцайтунґ“, віденська і ляйпціґська преса.

Перед появою перших німецьких періодиків уже в середніх віках кружляли по великих німецьких торговельних осередках писані листки з відомостями, які купці привозили з далеких країв. Славу закордонного джерела новин мала Венеція. Вістки з Венеції, які напр. приходили до Авґсбурґу, тамошня торговельна фірма Фуґґера вужитковувала для писаних інформаційних листків, передплачуваних інтересантами фірми. Подібно ділялося у Франкфурті над Меном, Штрасбурзі, Нюрнберґу і Ляйпціґу.

Друковані інформаційні листки появилися уперше з кінцем 16. віку у Франкфурті. З початком 17. віку періодичні часописи мали вже Штрасбурґ, Відень, Берлін, Нюрнберґ, Мюнхен, Ляйпціґ, Кельн і Гамбурґ. Одначе політично-критичний характер придбали німецькі ґазети аж у 19. столітті. Берлінська преса почала вперше зацікавлювати весь німецький загал за часів Фридриха Великого. Першою такою ґазетою була „Берлініше Прівілеґірте Цайтунґ“, заснована в 1721 р. та названа потім (від нового свого власника Фосса) — „Фосеіше Цайтунґ“. З тодішніх провінціональних ґазет згадати слід: „Кеніґсберґер Гартунґіше Цайтунґ“, „Шлезіше Цайтунґ“ у Бреславі та „Маґдебурґіше Цайтунґ“. В 1780 р. повстала у Відні „Вінер Цайтунґ“. З великих нім. торговельних ґазет першою була заснована в 1731 р. „Гамбурґіше Унпартаіше Корреспонденц“, поширена по всіх великих европейських торговельних осередках.

З часописів, зроджених 18-им віком, поважну ролю в історії нім. преси займає „Коттас Альґемайне Цайтунґ“, засноп. в 1798 р. у Тюбінґен та перенесена потім по черзі до Штутґарту, Ульму, Авґсбурґу та Мюнхену. За ідею загально-німецької єдности боролася перша „Райніше Меркур“, в 1814 р. у Кобленц. Решта нинішньої великої нім. преси повстала від половини 19. ст.

Зединені Держави.

Першою в Північній Америці ґазетою була „Ді Бостон Ньюз“ („The Boston News“) заснована в 1704 р. В 1719 р. появилася теж у Бостоні „Ді Ґазет“, і в цьому самому році у Філядельфії третя америк. ґазета, „Ді Амерікен Віклі Меркюрі“. Першим америк. щоденником був заснований у 1784 р. „Амерікен Дейлі Адвертайзер“ („American Daily Advertiser“). Із нинішніх найбільше відомих американських ґазет слід на першому місці згадати „Ню Йорк Таймс“ (1851).

Характер американської преси досить своєрідний. З одного боку вона дуже чутка на етичні моменти, навіть у частині оголошень, з другого боку реклямово-сензаційна політура тяжить не лише на всьому зовнішньому вигляді американських часописів, але й на змісті вісток і статтей.

Від американської преси пішла теж назва „жовтої преси“, на означення сензаційних бульварних, політично безпринципних, часописів. Першою ґазетою того характеру, поставленою на широку стопу, була „Ню Йоркер Уорльд“ („New Yorker World“); первісні ілюстрації у цій ґазеті були друковані жовтою фарбою, відсіль назва „жовтої“ преси. Творцем системи американської преси був Джозеф Пуліцер. Він вичалив у 1864 р. в Америці, як нуждар, працював спершу, як наймит і фірман, але вже в 1883 р. купив „Уорльд“ і швидко потім збудував перший в Америці часописний хмародер на 18 поверхів. Потураючи інстинктам маси та спекулюючи на сензаціях, ця ґазета дійшла швидко до величезного накладу.

Вимком від цього правила — загального „жовтого“ характеру америк. преси — є заснована в 1801 р. „Ню Йорк Івнінґ Пост“.

З книжки „Die Weltpresse als Wertmesser der Weltgeltung“ von Harold Schubert, Dresden u. Leipzig 1912, ст. 102, — вибрав і переповів

І. Кедрин.

Воєнний шум.

Роман Дмовський про пляни походу проти Рад. Союзу.

В усіх ендецьких часописах появився цикль статтей Романа Дмовського п. н. „Російські справи“, присвячених актуальним воєнним поголоскам та їхній аналізі. З огляду на особу Романа Дмовського, старого вождя польського націоналістичного табору, теоретика й діяча, який в новітній історії Польщі безумовно відіграв чималу ролю, згадані статті викликали голосний відгук не лише в усій польській, але й у найважніших органах чужинецької преси, без огляду на напрямок та характер коментарів. Для нас, українців, ті статті Дмовського подвійно цікаві: 1) вони торкаються поголосок про війну, яка велась би на нашій, українській, території та моглаб змінити політичне облича европейського Сходу і 2) раз-ураз кажуть безпосередньо про Україну й українські самостійницькі змагання, як предмет чужоземних воєнних спекуляцій, — очевидно, в освітленні Романа Дмовського. Короткий хід думок цих кількох довгеньких статтей такий:

Нещастям світу є, що його долею кермують не державні мужі, політики, лише фінансісти, а радше торговельні „комівояжери“. Такі то торговці провадили останню війну й ліпили мир, гадаючи, що самого факту миру досить буде для вилічення усіх ран, війною завданих. Але ось після 10-літ миру показалося, що „оманою є стан реконвалєсценції і що недуга є поважнішою, ніж думали“. І „пануючий на політичному овиді комівояжер найшовся у клопоті“. Шукаючи порятунку, почав щораз частіше глипати на „велику зелену пляму“ на правій половині карти Европи, опанований думкою, що відкриття того краю для свобідної торгівлі принесло би пільгу. Проголошення „пятилітки“ — пятилітнього пляну індустріялізації Рад. Союзу (Дмовський вживає лише термін „Росія“), зелектризувало міжнародніх спекулянтів, які відчули загрозу для своїх експльоатаційних плянів. Тому покористувалися першою нагодою, аби розпочати проти Союзу кампанію. Такою на-

---

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

У сонці.

...Стільки сонця! Осіннього сонця, що весь оком схоплений овид і груди людини одне спільне мають: усміх!

То й не диво, що ви, хоч на кілька годин, спішите до Венеції, що своїм супокоєм прикрашує навіть саме сонце, а лагіднить вашу душу. Спішите до неї, мов до чарівної любки, в якої находите той — доки нашого життя — премилий, мрійливий погляд тихих очей.

Так! Ізнову побачити базиліку Марка, що загорнулась у мягке сонце, мов у тканину простору. Загорнулась у те сонце, якого проміння насичені подихом моря, тремтінням і помахом крил голубів.

Знову ходите — відвідуєте ті венецькі Мадонни! З новим захопленням придивляєтесь у таємну, задуману втіху очей Мадон Івана Беллінї. Прислухуєтесь мельодійно-ясним лініям рамен, голів жінок Павла Веронезе. То смієтесь гнучкими станами жінок Якова Тінторетта, яких ясне волосся розсипається пахучим подихом моря.

Цю таємну — східньої культури утіху — мов серпанок незримий — очей Мадон І. Беллінї, ви вичуваєте в саґомах візантійських бань базиліки Марка, що дихають палко-сумними обрисами мусулманських просторів, думають важко-сонними рефлексіями цієї культури.

Цей ґраціозно-сумний мотив копул, що прибрались у поривчасті вежики ґотику, у горді та гнучкі арки романського стилю, то заквітчались у лінії відродження — увесь той вінок інших стилів зараз біля самих бань із низу — мотив цих копул бачите у творах А. Канови. Незаперечно — ви не чуєте, це дотикаєте вашими очима в душі його творів: у поставах голів, у легкому, зримому ході його постатей; у марморі — грудях ви чуєте віддих, тепло. Чи поринути в загалочну — але милу — темінь отвору в піраміді — монумент у церкві Івана й Павла, — якого тінь віє супокоєм невідомого...

—o—

Все і скрізь живе справжнім життям: нема святих на землі: є люди!

Ось гляніть на великий образ Я. Тінторетта „Остання вечера“ — в церкві Джйорджйо далі Скіявоні — то це звичайна, добра, прощальна вечера. Це таке правдиве, земне, що артист мусів дати Христові авреолю, щоби його можна було відріжнити в цьому гурті: це Христос! Зовсім не те, що в Леонардовому — образі фреску „Остання вечера“ в церкві Марія делле Ґраціє у Мілано. — Там, Леонардо, дав свому Христові вираз, не даючи йому ніякої авреолі. Його всевищість у цьому гурті. Його авреолю бачиться в очах, в устах, у богатовимовному рухові рук — Христа.

Венеція — це твір народу, що знав, умів, мусів боротись — уже в перших віках свого приходу сюди, втікаючи перед Атилею — з чудовими загонами сафірового моря, вириваючи йому кожний клаптик землі. А море, як море: коверзувало!

І витворилась тут зовсім інша культура, якій підставою стали: краса й могутність щоденного життя. В усім — у політичному житті республики, у релігійному, у мистецькому.

—o—

Малярство будиться тут до життя уже пізно. Умбрія й Тоскана — особливо — Фльоренція — вже давно процвітають. Але, як бачимо, то довга вже державна самостійність республики — перший дожа був вибраний у 697 р. — витворила в свойому орґанізмі ті великі, смілі, життєздатні принципи, що стали підставою швидкого розквіту й венецького малярства. Коли пишно розквітає отсе малярство — брати Беллінї, головно Іван, Тіціян, П. Веронезе, Джйорджйоне, Пальма Векк'о, Я. Тінторетто — це був вершок роєвою усього життя республики.

Все їх малярство не живе „релігійними почуваннями нутра душі малярів Умбрії, Тоскани, а красою живого усміху, природи, молодечістю пристрастей“*).

Хоч жінки Тіціяна це постаті видеалізовані, його сильними барвами, то все таки ми в них бачимо: порив, молодечість, мрії за невбаґнутим справжнім. І тільки це є причиною, що ми раз побачивши образи Тіціяна, коли наші груди дихнули раз палким і пахучим поглядом лагідних очей його Венери, чи Русалки — (ця друга є в „*Oem Gal. im Kunsthistor. Staatsmuseum, Wien*) — ми по них тужитимемо: побачити їх хоч іще раз! У них є та непоконана сила нашого життя і велич його!

Адже Тіціян уже в останньому році життя — 99 літ мав, як умер — закохавсь був у дочці Пальми так, що хотів було покинути свою Віолянту!...

—o—

...А при березі б'ється, коверзує море! Приходить вище-ближче, припливаючи й підходить до колюмн палати дожів. Хохочеться, тремтить!

Хто зна? Либонь дивившись на цю гармонійну картину Р. Ваґнер і чув у собі музику останнього акту „Сумерку богів“!

Скільки цього заходячого сонця розіллялось по морю! По цих сніжно-білих — ось тепер рожевих від сонця — палатах, церквах, по інших острівцях!...

...Ви зливаєтесь в одно ціле з гимном безжурности й туги!..

Венеція.

---

*) P. G. Molmenti: „La storia di Venezia“.

годою стали релігійні переслідування у Союзі та поклик Апостольської Столиці. Всі дотеперішні большовицькі жорстокости міжнароднього комівояжера не зворушили, аж раптом він, сам жид або недовірок, запалав святим обуренням на упослідження релігії! І комівояжер став войовничий. І враз представники світового торгу, промислу й фінансів стали викладати потребу збройного походу проти Совітів, ба навіть інформувати (на вухо!) людей, що десь там на якійсь нараді фінансістів такий похід вже порішений. Рад. Союз („Росія") мав би розпастися чи то на низку комісаріятів Союзу Народів, чи мав би бути розпарцельований поміж чужими великими й меншими державами. „Є знаменною річю, що в усіх тих помислах пробивається думка не стільки про поваленння Совітів, скільки про поярмлення Росії". Однак войовничі фінансісти є люди реальні. Не думають вони зовсім втягати у війну власні держави, лише повірити цю операцію — Польщі. „Яка-ж примана? Ано Польща при поділі Росії дістане землі на Сході. Ці панове в приватних розмовах кажуть це зовсім поважно, пересвідчені, що ми навіть не спитаємо себе, чи нам ті землі потрібні". У Польщі цих поголосок і комбінацій не беруть поважно, але сама кампанія поважна і тому не слід її легковажити. Справа тим складніша,що цікавляться нею німці, але не лише фінансісти, а й політики. В Німеччині найбільше ентузіястів протисовітського походу Польщі. Німеччина мріє про безпосередній територіяльний звязок з Росією. Його можна встановити після відібрання Польщі Поморя та загарбання Литви. Великий політичний німецький плян був вже раз виявлений у берестейському мирі. Цим пляном є відірвати Україну від Росії, примусити Польщу зректися в користь України „земель з населенням рускої мови" і ту Україну „в цій чи іншій формі зробити своїм протекторатом, так, як сьогодні дається протекцію усім українським роботам". Зрештою, одні німці раді помагати Польщі, як активний союзник проти Росії, інші знову раді напасти зпоззаду на Польщу й допомогти Росії до нового поділу Польщі. За позискання Німеччини на союзника, Польща мала би віддати їй Поморя (затримала би вільний порт у Данціґу чи німецькій Ґдині), зате дістала би українські наддніпрянські землі; Німеччина на це згодилась би, в надії, що Польща ними „задавиться". „Тим лекше було би приготовити на близьку будуччину велику Україну, чим більше Польща злакомилась би нині на східні землі". Цей плян особливо популярний серед німецького католицького центру, який нині є в Німеччині при владі. Поляків уважають скрізь за нарід, якому можна тесати кілки на голові. Однак не знають у світі, що колиб найшовся у Польщі політик, який серед якихнебудь обставин хотів би віддати Німеччині Поморя, дістав би кулею в лоб". „Подібно скінчив би кожний, хто, йдучи всупереч волі народу, на якомунебудь шляху наразив би Польщу на змарнування того, що вона після світової війни відзискала". Протиросійський похід був би злочином і глупотою. З ментом пробудження Китаю раз на завжди скінчився гін Росії на захід, бо вона мусить всю увагу й енерґію витратити на сході. „Політика відрізування від Росії великої України була в останньому десятилітті і може бути надалі лише політикою Німеччини, яка змагає до знищення і Польщі і Росії та зраджує інтереси европейської цивілізації. Бо Росія має перед собою велику історичну ролю, ролю буфору поміж двома світами, европейським і азійським. Малий, слабкий народець тієї ролі не виконає". Накресленню ясних напрямних закордонної політики стоїть на перешкоді внутрішнє положення Польщі. Найслабша і жалюгідна є позиція уряду, про який ніхто не знає, що він задумує. В Москві слушно хвилюються. На ці справи треба кинути повне світло.

*

Стільки Дмовський. До цих його виводів ще повернемо, бо тема аж надто цього варта. Тоді теж зреферуємо становище інших польських таборів.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

МІЛЄНА РУДНИЦЬКА.

Жіночий рух і молодь.

З приводу одного непорозуміння.

I.

Жіночий рух, що з пробоєвої стадії боротьби за рівноправність перейшов у фазу будуючої праці для добра громадянства, станув несподівано віч-на-віч перед новою небезпекою. Поборовши щасливо опозицію слабодухів серед жіноцтва та відкриту ворожість чоловіків, побачив він перед собою нового, нежданого противника. Минув час наклепів, глумливих насмішок і кидання колод під ноги; замовкли маловіри і люди злої волі. Здавалось би, що прийшов час, коли жіноцтво всі свої сили зможе присвятити здійснюванню великих кличів фемінізму, для якого боротьба за рівні права була нічим більше, як необхідною передумовою праці для нації та людства.

Аж тут появився на овиді новий противник. Хтож це такий? З котрої сторони грозить сьогодні жіночому рухові небезпека? Хто робить йому закиди, хто ставить перепони?

Новий противник — це частина жіночої молоді, кість з кости і кров з крови жіночого руху, це ті, яким старше жіноче покоління промостило шлях до світла, до знання, до громадянського життя, до свобідного розвитку їхніх духових сил, до свобідного вияву їхньої волі. І ось сьогодні доводиться нам бути свідками такого дивоглядного, гротескового непорозуміння, що молоде жіноцтво, яке повними руками збирає овочі побідного труду своїх попередниць, заперечує своє духове походження та відкидає, немов зайвий баляст, приналежність до жіночого руху.

Сьогоднішне розходження між фемінізмом і названою жіночою молоддю — це не лише традиційний, старий як світ, конфлікт між батьками і дітьми, між старим і молодим поколінням. Істота сучасної ворожнечі поміж дочками і матерями лежить глибше. Вона уміщовлюється в зовсім інших, основно змінених умовах, в яких доводиться жити і працювати двом наступаючим по собі жіночим генераціям. А ці змінені умови витворюють інше психічне наставлення до життєвих проблем, що знова зі свого боку спричинює прірву між „старими" і „молодими".

Чи треба пригадувати, яку величанську еволюцію перебуло жіноцтво напротязі останніх пятьдесяти літ? Чи описувати, яким відносно вузьким і супокійним річищем плило життя наших матерей, який епохальний переворот відбувся у житті теперішньої генерації і серед яких засадничо інших обставин виростає і входить у світ нове жіноче покоління? Чиж дивниця, що епохальні зміни викликують напруження непорозуміння і конфлікти?!

Те, що для одної генерації було цілею змагань, для другої стало вже пройденим етапом, — що для одної було гаслом, те для другої стало самозрозумілим буденним явищем, стало насущним хлібом їх життя. А насущний хліб ніколи не був і не може бути ідеалом для молоді. Різниця між відношенням сучасного і молодого покоління до ідей жіночого руху це різниця між палкою вірою піонірів і неофітів і з другого боку: вірою пересічної, сірої маси наслідників.

А проте нема сумніву, що життя вимагає тяглости праці, воно вимагає звязку між нинішнім і завтрішнім жіночим світом. Зокрема для жіночого руху питання т. зв. молодняка, це як для кожної ідеольоґічної струї, питання його майбутности. Тому й не диво, що провідниці жіноцтва з журою думають про те: хто після них вестиме дальше розпочату ними працю? Їх дивує і болить ця легкодушність, з якою молодь заперечує їхню працю і відвертається від їх ідей, ця поверховність осуду, в якому нема ні тіни зрозуміння для сутніх питань жіночого руху та його історичного розвитку.

Молодь має право бути легкодушною. Але вона не має права видавати осуду без знання справи. Її обовязком є заznайомитися з явищем перед його оцінкою і молоді літа не можуть бути оправданням для іґноранції. Бо в іґноранції лежить, на нашу думку, причина розходження молодого жіночого покоління з фемінізмом.

Поширюється між молодим жіноцтвом неправдива, нічим не обоснована леґенда, немовто завданням жіночого руху — боротьба з мущинами, або боротьба за привілеї для жінок, немов-то його мотором — жіночий еґоїзм. Іншим разом чуєте з уст жіночої молоді твердження, що з менту, коли жіночий рух добув політичну рівноправність, то одночасно втратив рацію свого істнування, бо осягнув свою остаточну мету. Тому геть з фемінізмом, геть з жіночим рухом, геть з жіночими орґанізаціями!

На основі яких фактів, або на основі яких наукових творів, дійшло молоде жіноче покоління до такого хибного розуміння фемінізму — Бог його знає. Воно не завдає собі труду познайомитись з основами жіночого руху, не вглиблюється в проблематику сучасного фемінізму, спричинену фактом, що він з ролі „опозиційної партії", яку донедавна займав у громадянському житті, перейшов від часу політичної рівноправности жінок, до позитивної роботи, до ролі партії, яка бере на себе відповідальність за долю нації. І ось у такому моменті малоб молоде покоління відмовити жіночому рухові своєї піддержки, в такому моменті малоб нам забракнути наслідниць?

Ще раз і ще раз треба повторяти молодому поколінню ті самі правди: що істотою жіночого руху не є боротьба за рівні права, ні добування якихнебудь зверхніх користей. Це є лише необхідна передумова, щоби жінка могла сповнити своє покликання, виконати свою велику ролю в громадянстві. Фемінізм вірить у це покликання. Як жінка сповнить свою місію? — це лежить у руках майбутніх жіночих поколінь. І тому жіночий рух ще не є при меті, навпаки він щойно в початках.

II.

Пригляньмося ще, чи і як цей конфлікт між двома жіночими ґенераціями проявляється на нашому ґрунті. З жалем треба ствердити, що познаки цього конфлікту вже помітні та що вони мають анальоґічні джерела і прибирають анальоґічні форми, як в інших краях Европи. Серед деяких кругів нашої жіночої молоді бачимо боротьбу з фікціями, боротьбу з вітраками, стрічаємо відомі пересуди проти фемінізму.

Деякі представники молоді вмовляють у громадянство, що істнує немовто якась принципіяльна протилежність між жіночим рухом і інтересами нації. Стверджується в спосіб найбільше легкодушний, бо навіть без поверховного знания фемінізму, що „всякі феміністичні ідеї для нашої жіночої молоді чужі". Це непорозуміння тим більше шкідливе і болюче, що виходить воно з активніших кругів наших студенток, які хочуть „працювати для справи визволення своєї нації". (Гляди звіт зі зїзду студенток п. з. „Молодь орґанізується" в ч. 14. „Українського Голосу").

Українське жіноцтво стануло до співпраці в громадянському житті в незвичайно відповідальний і важкий для народу момент. Підготовити його до цієї ролі, втягнути широкі і щораз ширші жіночі маси до громадської праці, до народньої служби — ось величезне завдання жіночої орґанізації і всіх свідомих інтеліґенток. Чи наші студентки працюють корисно для цієї цілі, поширюючи туманні погляди про уявлену протилежність між жіночими і національними інтересами? Для провідниць українського фемінізму боротьба за жіночі права була завсіди рівнозначна з боротьбою за право участи в народній праці. Майбутнє кожної нації залежить сьогодні в такій великій мірі від свідомости жіноцтва, а життя кожної жінки звязане так тісно з громадянством, що істнує повна згідність інтересів жіночих з національними. Поняття доброї патріотки і свідомої, активної громадянки є сьогодні рівнозначні. „Праця для справи визволення своєї нації" не перечить феміністичним ідеям, навпаки, вона йде по лінії феміністичних ідей, бо коли фемінізм прямує до вияву всіх творчих можливостей жінки, то тим самим він скріпляє життєздатність і міць нації.

Треба ще ствердити, що молоде жіноцтво, поборюючи фемінізм, попадає в суперечність. Сам факт, що ця жіноча молодь орґанізується в окремих жіночих гуртках, що вона шукає за новими орґанізаційними формами праці і обміну думок, є найкращим доказом, що жіноча молодь — свідомо або несвідомо звязана нерозривно з жіночим рухом. Окремі секції і союзу студенток, окремі курiні старших пластунок, — цеж ніщо інше, як зовнішні прояви жіночого руху. Сам-же жіночий рух, якого відпекуються наші дівчата, живе в них, і свідомо або несвідомо творить складову частину їхньої істоти. Хай наша жіноча молодь не соромиться бути феміністками, бо бути феміністкою в нинішньому розумінні цього слова, значить: бути собою, бути вірною собі, бути в свому світогляді і в щоденному житті, у відношенні до інших жінок і мущин — автономною особовістю.

Чи молоде жіноче покоління відграє належну ролю в студентському житті? Чи ставиться з належною повагою до своїх студій і до свойого майбутнього звання? Чи здає собі справу зі своєї відповідальности за майбутнє нації?

Від відповіди на ці питання залежить, чи і в якій мірі воно стверджує собою правдивість ідей жіночого руху.

Д-Р ІВАН ГИЖА.

Вага символіки.

Великдень є найбільш символічним з усіх свят. Сама церква вважає Великдень не лише святом воскресення Христа, але й символом перемоги життя над смертю, добра над злом, правди над неправдою. А що символізм відігравав і відграє чималу ролю в житті людства, хочемо присвятити йому кілька слів.

Символ — грецьке слово (σύμβολον). Первісно означувало воно дві взаїмно собі відповідаючі й до себе прилягаючі частини — половини — одної й тої самої таблички, чи одного й того самого перстеня. У святочних хвилях заключеної дружби давав приятель приятелеві одну частину символу, задержуючи собі другу в тій цілн, щоби в кожній хвилині, у всіх нагодах життя, навіть після літ, могли вони себе пізнати по цих частинах символу. Рівночасно частина одного й того самого перстеня чи таблички була доказом і видимим знаком дружби.

У цьому первісному виді має символ подвійне значіння: є знаком розпізнання й образовим представленням, змисловою формою абстрактного поняття й ідеї.

Це подвійне значіння задержав символ до нині.

Зі символом в обох видах стрічаємося вже в первопочинах людської культури. Згодом символи набирають щораз більшого значіння, зокрема в духовому житті. Релігії всіх народів пересякли символізмом. Те, чого людина не могла поняти звичайним розумом, старалася представити собі в образовій, символічній формі.

Символи життя, смерти, добра, зла — находимо у всіх релігіях. Поганські містерії, християнські богослуження є не лише наскрізь символічні, але й доступ до них мали лише ті, що могли виказатися знаками розпізнавання — символами. Риба була знаком розпізнання й символом перших християн, таким самим знаком став і хрест. Взагалі християнство є незвичайно багате на символи.

Та не тільки релігії вживають символів. Широке приноровлення мають символи у всіх ділянках життя. Ціла людська культура опирається на символах. Чим іншим є букви як не символами звуків, письмо, що є символом мови, ноти — символами тонів? Чим була би математика, хемія, астрономія й інші науки без символів? Не може обійтися без символів і мистецтво.

Чимале значіння має символ в організаційному житті суспільности. Родинні прізвища та герби є символами в обох своїх значіннях, себто є знаками розпізнання й уяви. Родова відзнака звязувала й гуртувала біля себе всіх членів роду, родовий герб ставав святістю, талісманом, символом у вужчому розумінні роду. Державний чи національний герб, державні чи національні коліри були знаками розпізнавання на полях бою, але рівночасно ставали символом народу чи держави у нинішньому розумінню. Цей символ зединував націю й державу в одну цілість, за цей знак, що був символом Батьківщини, накладали головами мільони людей.

Державні й національні знаки мають непереможний, фасцинуючий вплив на членів націй чи горожан держави, а в першу чергу на військо. Задивлені в чорних орлів дійшли римські легіони аж до Карпат і ген на північ до британських островів. Срібний півмісяць вів фанатичних мусулманів на підбій Европи. Орли Наполеона долетіли до Вічного Міста, залопотіли над маєстатичними пірамідами, добилися навіть до скованої морозом Москви. Британійський лев дав синам Альбіону силу панувати над широкими морями. Українські державні символи: знак Нептунів, золотий тризуб колихався на хвилях Чорного Моря, небесний полководець Архистратиг Михайло й королівський маєстат Льва додавали нашим предкам відваги захищати українську землю й Европу від заливу азійських орд.

Біля прапорів військових частин вивязувалися завсіди найзавзятіші бої, — а той, хто здобув прапори, здобував звичайно й поле бою. Утрата прапорів рівналася звичайно програній битві, але улягти ворогові, програти битву було меншим нещастям, як втратити прапор. Це теж глибока символіка.

Паде держава — падуть разом з нею й державні герби та краски. Звичайно першим завданням переможця є усунути зі загарбаних земель їхні прапори й герби, свідків і символи самостійности чи приналежности до материка, а на їх місце насадити свої герби й коліри. Переможець нищить символи цих земель, бо не хоче, щоби знак цей нагадував переможеним, що їхня держава там, де ці прапори свобідно повівають.

Національні символи це гордість, святість нації, переказані предками, освячені їхніми змаганнями й кровю цілого ряду поколінь, — це символи живучости й сили нації. Не дивно, що першим завданням червоної Москви на Україні була заборона уживання українських національних і державних колірів. Не дивно, що більшовики виповіли безоглядну боротьбу жовто-блакитному прапорові й тризубові, бо вони є символами незалежности української нації.

Символи, як знаки розпізнання й як способи унагляднити ідеї, сповняють велике завдання в організаційному житті нації й нераз, у великій мірі, причиняються до перемоги ідеї, яку представляють. Німецький соціольог Роберт Міхельс, аналізуючи історію й ідеольогію фашизму, підкреслює те велике значіння, яке мав символізм для розвитку фашизму. Між іншим у своїм творі „Соціялізм і фашизм в Італії" цитує за „Базелер Нахріхтен" з жовтня 1923 р. ось що:

„Не можна собі уявити фашистів без чорної сорочки й сірозелених штанів і якщо завтра прийшло би Муссоліньому думка заборонити фашистам носити вправді дещо понурий, але незв. щасливо скомпонований однострій, то цей заказ був би його найхибнішим і фатальним посуненням. Соціялісти запізно зрозуміли, який великий промах зробили, що не зуміли пірвати й споїти маси якоюсь щасливо вибраним зовнішним знаком розпізнання. Одіж робить не лише людей, але й фашистів".

Якщо символізмом в організаційному житті послугуються великі державні народи й він приносить їм великі успіхи, то наскільки більшу ролю може відіграти вміло приноровлений символізм в житті бездержавної нації?

А ми, на жаль, мало звертаємо на це уваги.

Г. ЛЕ БОН.

Думки з сучасної доби.

Приписувати іншим такі самі почування, якими ми кермуємось це значить: відобрати собі змогу зрозуміти інших людей.

*

Тому, що характер і інтеліґенція рідко йдуть у парі, тому погодитись з тим, що найкраще вибирати на приятелів людей з характером, а на знайомих особи з інтеліґенцією.

*

Погляди більшости людей основані не на аргументах, а на почуваннях ненависти, симпатії й надії.

*

Занадто консервативний нарід — невідхильно засуджений на нагальні революції. Тому, що він не всилі еволюціонувати, мусить перетворюватись потрясеннями.

*

Провідники революції вірять, що завсіди йдуть за розумом. У дійсности вони слухають сил, що йдуть від зворушень, містичних і колективних, яких і не підозрівають.

*

Єдині трівкі революції це революції в царині думки.

*

Умова зараза є наймогутнішим чинником пропаганди революційного руху.

*

Народи важко обходяться без вірувань та ще важче без формул.

*

У багатьох людей слово випереджує думку. Вони знають аж тоді, що думають, коли почули, що сказали.

*

Доля народу більше залежить від його характеру, ніж від його розуму.

*

Політичні розбіжности народу, якого національна душа вихована на тривких підвалинах, хутко затирається перед великими загальними інтересами.

Зі спортового життя.

Україна—Чорні.

Змагання України з ліговими Чорними відбудуться у Великодній понеділок 21. ц. м. на грищі Чорних. Початок: год. 11. передпол.

Спортові ігрища Сокола IV.

Дня 25. травня ц. р. уладжує Сокіл IV. у Львові спортові ігрища, а саме біги та спортові гри, як відбиванка, кошівка та копаний мяч. У змаганнях візьмуть участь рівнож наші спорт. дружини з провінції, тому львівські дружини, які схочуть взяти участь в ігрищах, повинні до них пильно підготовлятись.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Великодні побажання.

Свято Воскресення — свято весни, обнови, пробудження, руху, відруху, розмаху... Звільнюється остаточно змучена зимою земля з ледяних оковів, оживають — як сказав поет — луги, діброви, повно галасу, розмови і пісень в чагарнику...

Так менш більш починаються всі великодні статті. Ніколи професійний публіцист чи статейний аматор не почувається так дуже вагітним у нові думки, ідеї і вислови, як під Великдень, ...коли відписує зі старих річників одного часопису великодну статтю до другого. Чомуж не можна і малому фейлетоністові почати так великодного фейлетону, тим більше, що повторювання нікому ще в нас не пошкодили, ні в пресі, ні на вічах, ні на зборах, ні на засіданнях.

Отже:

Свято Воскресення — свято весни, обнови, пробудження руху, відруху, розмаху і т. д. і т. д., як це вже неодин сказав, а я непотрібно повторюю. В тім часі будиться природа і зближені до природи люди з зимового сну до нового життя. Все розглядається за новими шляхами, писаними і через мале і через велике „н".

Тому не від речі буде, з нагоди весняного свята, побажати всім нашим установам і пристановищам усього того, чого вони собі певно самі бажають.

І так:

„Дністрові" — щоби виступив з берегів... Руської вулиці.

„Зем. Банкові" — щоб ціла дирекція дістала крилошанські відзнаки.

„Центро-Банкові" — щоби дістав контролю над „Міжнародним Репараційним Банком".

„Центро-Союзові" — більше яєць.

„Маслосоюзові" — щоби ту бриндзю, яку бють установи в камениці Ринок 10, міг продавати в краю і за границею.

„Народній Торговлі" — з нагоди 50-літнього ювилею — отворення філії у Львові.

„Сіль. Господареві" — Святоюрських лятіфундій.

„Наук. Т-ву ім. Шевченка" — голови з головою.

„Союзові Українок" — нових провідниць: Блянки Рудницької і Мілени Баранової.

„Рідній Школі" — патентований автомат до видушування пожертв з патентованих патріотів.

„Просвіті" — Якова Оренштайна на директора видавництв.

„Червоній Калині" — щоби знайшла українського Масарика.

„Націон. Музеєві" — мощів з Печерської Лаври, незаконно вивезених підчас рос. окупації разом з „Колокольнею".

„Народній Справі" — Коровячого Штайнаха.

„Новому Часові" — менше сирватки, а більше молока від корови („Народної Справи")

„Новій Зорі" — генеральної абсолюції для редакторів за всі минулі і майбутні гріхи.

„Новим Шляхам" — нових анонімних співробітників.

„Літ. Наук. Вісти." — більше політики.

„Неділі" гураганів, вульканів, морських вужів, пошести на славних людей і спільної знимки Франц-Иосифа, Распутіна і Валентіна.

„Раді" — Троцького до збирання анонсів.

„Силі" — більше свободи.

„Свободі" — більше сили.

„Укр. Голосові" — щоби позбувся пеленок.

„Громадському Голосові" — більше голосу в громадських справах.

„Діловї" — і цього і того і тамтого, одним словом: Всього кращого!

А загально всім людям доброї волі і широго серця — щирої волі і доброго серця. Амінь.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

— З НАГОДИ ВЕЛИКОДНЯ УСІМ НАШИМ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ПРИХИЛЬНИКАМ БАЖАЄМО ВЕСЕЛИХ СВЯТ.

— **Дві театральні вистави Союза Артистів.** „Союз Артистів", в якому згуртувались наші кращі артистичні сили, знаючи, що підчас великодних свят українське львівське громадян-

ство дуже радо побачилоб українську театральчу виставу, відограє дня 21. квітня у великодчий понеділок, в салі „Уля“ в год. 3.30 „Запорожця за Дунаєм“, а в год. 7.30 Чубатого „Воскресения“. У виставі беруть участь: пп. Стадникова, Сорокова, Гірнякова, Залуська, Шеремета, Залуський, Гірняк, Нижанківський, Сорока та інші. Нема сумніву, що український Львів, який так давно не мав нагоди бачити добру театральну виставу українських артистів, зацікавиться цим виступом „Союзу Артистів“ тим більше, що дохід з вистав призначений на будову „Дому Українського Артиста“.

— **Львівська хроніка.** На головній львівській стації помер наглою смертю 37-літний рільник із Кровижа біля Любачова Вінкентій Качишин. — Поліція арештувала при вул. Пекарській комуністку Гізу Гертлер, в якої сконфісковано циклостиль для друкування відозв КПЗУ. — У звязку зі справою крадіжки поштових значків на почті на Підзамчу вартости 400.000 золотих, арештовано кілька осіб, яких вчора за кавцією 1000 золотих за особу випущено на волю, між ними: трьох братів Бобелів, Гольцмана, Любліна, Квертера, Парнеса і Майхровича.

— **Стріли на вулицях Львова.** Дня 16. ц. м. в ночі в 1. год. вулицею Сапіги вертало з ресторації Френкля веселе товариство, між ними Вацлав Маршалек і один тайний поліційний агент. На вулиці підпите товариство почало сварку і Вацлав Маршалек вдарив тайного поліційного агента в лице та почав утікати. Зневажений чинно агент стріляв за втікаючим противником кілька раз, потім дігнав його, кинув на землю і побив револьвером до крови. Побитого Маршалка відвезено до лічниці. Ці стріли на вулиці, в ночі, викликали чималу сензацію.

— **Після самовбивства Маяковського.** Вслід за великим російським поетом Сергієм Єсеніном, який перед кількома роками скінчив життя самовбивством, на днях застрілився його приятель, поет Володимир Маяковський. Ще минулого року він подорожував по Европі і в своїх виступах громив російську еміграцію. Радянська преса пише, що Маяковський застрілився з нещасливої любови. Він був селянським сином, людиною кольосального темпераменту, розмаху, з нахилом до ексцентричности й жадобою оригінальности і популярности. Був фанатичним комуністом, співцем пролетарської революції, за що радянська влада підтримувала його як „свого“ і причинювалась не мало до цього, що твори Маяковського розходились у мілiонах примірників. Маяковський був визначним репрезентантом футуризму, провідником групи „Леф“ (левий фронт). В останніх часах його революційний ентузіязм і віра в комунізм заламалися і найближчі його знайомі твердять, що зневіра в комунізм була головною причиною його смерти, а нещаслива любов тільки останнім товчком. Молодий, ще не 40-літній поет, атлетичної будови і незвичайної сили, впав під тягарем конфліктів особистого і суспільного життя. Маяковський залишив лист, який тепер преса опублікувала. В цьому листі поет пише: „За те, що я вмираю, не обвинувачуйте нікого і не говоріть про мене сплетень, бо покійний цього за життя не любив. Мамо, сестро, товариші, простіть мені мій спосіб покінчення життя, другим не раджу так кінчити. Але в мене не було іншого виходу, бо Ліля не любила мене. Розпочаті вірші віддайте Брикам, вони видадуть. Моя любовна чайка розбилась об скелі. Будьте всі щасливі — Ваш Маяковський“.

Пробудження Судану.

Нові труднощі англійської політики.

Уряд Вел. Британії веде тепер важкі переговори з Єгиптом, у яких найважнішим питанням є справа Судану. Єгипетська делеґація в Льондоні під проводом премієра Нагас Паші і міністра фінансів єгипетського уряду Макрана Еббіда, що є одночасно енергійним провідником самостійницького напрямку націоналістичної партії т. зв. Вафд, домагається рішуче, щоб англійські війська забралися негайно з Судану й Єгипту і пересунення їх на територію Суезького каналу. З цим домаганням британському урядові дуже важко погодитися, бо опорожнення Судану представляє для Англії велику небезпеку з уваги на відомі тенденції Італії саме супроти Судану. Крім домагання опорожнити Судан з англійського війська, єгипетська делеґація домагається ще, аби Судан признано єгипетською територією, що підлягалаб британсько-єгипетській адміністраційній кондомінії.

Консервативна преса в Англії нападає тепер дуже різко на уряд Мекдональда, який іде назустріч деяким домаганням єгипетської делеґації. До поглиблення труднощів у теперішніх переговорах причиняється ще й нинішня ситуація в Індіях. Саме труднощі англійської політики в Індіях осмілюють єгипетську делеґацію висувати щораз більші домагання в надії, що клопоти в Індіях примусять англійський уряд до всяких уступок.

Гумор.

Невідповідне заняття.

Поанкаре мав 30 літ, коли став уперше міністром. Кажуть, що його мама почувши про це, крикнула:

— Я признаю, що це великий успіх. Але скажіть мені, чи це є заняття для молодого чоловіка?!

•

Політичні мотиви.

Іде розмова про одного з політиків, що за останні роки встиг перейти дуже сильну еволюцію від національних партій до комуністичної. Коли кількох у розмові починає сильно його „обмовляти“, один злобник бере його в оборону:

— А ви знаєте: я його вповні розумію. Хто має таку погану жінку як він, той мусить бути за зміною режіму і за комуною.

Точність інформації.

В однім американськім часописі була така замітка:

„Вчора, ми перші, повідомили про смерть містера А. Свонсона. Нині знову перші повідомляємо, що ця звістка була передучасна. Наші читачі без сумніву зуміють оцінити поспіх, з яким ми перші з усіх ґазет приносимо інформації“.

Фахівець.

Поліцай до злодія, коли його випускає з вязниці:

— Я маю доручення виправдатись перед вами, що цим разом ми через помилку затримали вас у вязниці на два дні довше.

— Нічого не шкодить. Але прошу вас записати це в поліційних актах, щоби на другий раз не забули відрахувати мені ці два дні.

Важкий вибір.

У бюрі посередництва служниць:

Пані: Я потрібую служниці: чесної, працьовитої, інтеліґентної та чемної.

Завідуюча бюром: На жаль, ми не маємо, прошу пані, тепер аж чотирох таких служниць.

Між приятелями.

— Знаєш, прикро мені чути, що ти женишся...

— Дякую тобі дуже за приятельські почування...

— Мені жаль не тебе, а твоєї жінки.

Правнича розмова.

Адвокат розмовляє зі своїм клієнтом у келії. Його клієнт убив у суперечці свого вуйка.

— Чи ви вбили тільки свого вуйка?

— Так, тільки його.

— Шкода! Якби ви вбили всю рідню, тоді я міг би в своїй обороні домагатися признання для вас „лагодячих обставин“, що ви зробили це в приступі божевілля.

Добрий тон.

Обід. Приносять десер. Господині дому звертається до одного з гостей, що вже добре випив.

— А може ви закурили би?

— Ні, дякую... Я курю звичайно тільки після доброго обіду.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 17. квітня п. р.: за масло експортове солене пріма по 5·10 зол.; за масло несолене бльокове 5·10 зол. за кільоґрам.; за літру молока 0·34 зол.; за літру сметани 1·60 зол.; яйця копа 5·40 зол.

Тенденція цін за кордоном знижкова, в краю, з огляду на свята попит збільшений.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

„Союз Українських Артистів“:

Понеділок, 21. квітня, год. 3·30 попол. саля „Уль“ Оссолінських 10. „Запорожець за Дунаєм“. Год. 7·30 вечером „Воскресення“. Чубатого.

Великий Міський Театр:

Неділя, 20. квітня, год. 7·30 вечером „Жайворонок“.

Понеділок, 21. квітня, год. 3·30 попол. „Шехерезада“ і „Пості́й кавалерії“.

Вівторок, 22. квітня, „Гарна Галатея“.

Малий Міський Театр

Неділя, 20 квітня, год. 7·30 вечером „Пан Топаз“.

Понеділок, 21. квітня, год. 7·30 веч. „Пан Топаз“.

Вівторок, 22. квітня, год. 7·30 веч. „Пан Топаз“.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: Співець Парижа (Моріс Шевальє) і опера „Ловці жемчуга“.

КАСІНО: Коли жінка забудеться.

КОЛЬОСЕИ: Вбийникова тайна. Комедії: Я тобі покажу; Пан і його слуга.

ЛЕВ: Душі в неволі (Бол. Пруса).

ОАЗА: Князь студент.

МАРУСЕНЬКА: Весільний марш (звукова фільма).

ПАЛЯС: Звукова фільма: Мораль пані Дульської.

ПАН: Краса життя (Жеромського).

ПАСАЖ: Острів затоплених скарбів. Тиждень Метро-Голдвин-Маєр. Амер. комедія.

ПРОМІНЬ: Хатина дядька Томи.

СІЛЕВЕ: Дощ рож, або життя та чуда св. Тереси.

ФАТАМОРҐАНА: Шляхом ганьби.

ХИМЕРА: Грішниця з Монпарнасу.

УТІХА: Люди без обличча (Ляці Пікь).

Програма радіо.

Пятниця 18. IV. 1930.

ЛЬВІВ. 11·58 Сигнал часу, 17·30 Поштова скринька 18·45 Релігійний концерт (трансм. із Кракова), 19·30 Всячина, 19·30 Проповідь Скарги (трансм. з Кракова), 19·58 Сигнал часу, 20·00 Трансмісія авдиції з Вильна.

Субота 19. IV. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Релігійний концерт. **Краків** (312,8) 16·15 Трансмісія з Варшави. **Гельсінґфорс** (221,4) 17·30 Спів і радіоорхестра. **Ляйпціґ** (259) 19·30 Радіоорхестра. **Льондон** (356,3) 20·30 Радіоорхестра. **Берлін** (418) 16·30 Концерт орхестри Гутмана. **Стокгольм** (436) 19·30 Великодній вечір. **Лянґенберг** (473) 18·30 Музика вадренських дзвонів. **Прага** (487) 19·05 Релігійна музика. **Мілано** (501) 19·15 Концерт. **Брюссель** (509) 19·30 Грамофонові плити. **Відень** (516·3) 15·00 Капеля Гуммера. **Рига** (525) 19·03 „Сотворення світа“ Гайдна. **Мюнхен** (533) 16·00 Солісти. **Будапешт** (550) 20·25 Вагнерівський вечір. **Ленінград** (1000) 16·30 Концерт. **Харків** (1304) 20·00 Трансмісія з театру.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр під управою Ів. Когутяка. 1843

Синевідсько Вижне:

Неділя 20. IV. „Воскресення“.

Понеділок 21. IV. „Ніч Несподіванок“.

Вівторок 22. IV. „Гаркуша“.

Середа 23. IV. „Пташник з Тиролю“.

Четвер 24. IV. „Трійка Гільтаїв“.

Український Спортовий Союз у Львові подає до відома всім своїм Клюбам, що продовження Загальних Зборів Союзу, які начались дня 13. квітня п. р., відбудуться в день 27. IV. ц. р., в салі Т-ва „Зоря“ при вул. Вірменській ч. 25. Порядок продовження нарад буде слідуючий: 1. Дискусія над пляном діяльности У.С.С. на рік 1930. 2. Вибір нової Ради. 3. Евентуалія. Взиваємо всі Клюби вислати на цей день своїх відпоручників. На Зборах будуть передискутовані і вирішені дуже важні справи відносно ідеольогічного становища та дальшої праці Союзу. **Спортова Рада У.С.С.**
1918 1—2

Філія Тов. „Учительська Громада“ в Стрию уладжує від 1 травня двомісячний підготовчий курс до I кл. гімназії старокласичного типу і до I та IV кл. природописно-математичного типу (реальної школи). Ближчих інформацій уділить Дирекція Українського Учит. Семінара (Українська Бурса) вул. Крашевського. 1902 1—2

На „Рідну Школу“ зложили в золотих: Вп. інж. Олександер Пежанський Львів 200, Іван Фур, Голова Концертового Комітету 50·89, як чистий дохід з Шевченківського свята, улаштованого учнями сем. курсів Р. Шк. 12. ц. м.; Учениці III. держ. семинарії Львів, 40 як дохід з Шевченківського свята; Евген Якимів, Львів 5, місто святочних побажань; Кружок „Союза Українок“ в Підволочиськах 15, як дохід зі свята в честь Лесі Українки; д-р Павло і Марія Цимбалісті, Львів 10, місто святочних побажань; Іван Скрегота, Богданівка 6, місто алькоголю на свята; Маркіян Кисілевський, Львів 10, місто святочних побажань; Радник Осип Бурачинський, Хойніце 20, замість квітів на могилу бл. п. Гети І. Навроцької. Всім Вп. Добродіям складає щиру подяку **Головна Управа.**

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

КОСІВ, пансіон п. Лукашевської поручає сонячні покої з першорядним удержанням. Знижені ціни. 1630 6—6

ПРИЙМУ здібного подорожуючого продавця бюрових машин. Ломаґа, Сенкевича 9. 1899 2—2

ХТО ЛЮБИТЬ СПОКІЙ нехай відвідує кофейню Народньої Гостинниці. Одинокий **найсолідніший** льокаль у Львові. 1916 1—2

ДО УКРАЇНСЬКОГО КАБАРЕТУ сейчас прийму добрі сили. Листовні зголошення з адресою слати до Адміністрації „Seniora“. 1917 1—2

ТРЕВАЛІ лазничкові, фотелеві, колискові, насідові ванни і балії поручає Войтіх Заяць, Львів, Осолінських ч. 14. 1919 1—10

ПОШУКУЄМО льосових заступників і субзаступників (-ць). Платимо понад 2 рати провізії. Ручимо за 1500 зол. місячної провізії. Дотепер невідома новість у комбінації льосів. Здібним пенсія, патент і кошти подорожі. Початкуючих повчаємо найновішою системою. Листи: Львівське Товариство Кредитове, Львів, Леґіонів 33. 1921 1-1

ПОШУКУЄТЬСЯ людей (обох полів) енергійних, інтеліґентних і метких — до постійної аквізиторської праці в кожній закутині Польщі. Після кількамісячної проби евентуальна стабілізація. Подання треба слати негайно під „Solidny zarobek“ Krzysztofowicz, Lwów, Legionów 1. 1920 1—1

Міська Комунальна Каса Ощадности у Львові.

Недавно під проводом Правительственного Комісаря п. о. Президента міста Львова Д-ра Оттона Надольського відбулося засідання Ради Каси, на якім іменем Заряду дир. Д-р Степан Угма дав звідомлення з діяльности Каси за рік 1929.

Стан вкладів ощадностей виносив:

дня 1. січня 1929 р. на 50.254 книжочках	.	зол. 36,382.188·04 а
дня 31. грудня 1929 р. на 63.547 книжочках	.	зол. 51,582.754·10
Отже протягом року прибуло на 13.293 книжочках		зол. 15,200.566·06.

Протягом року полагоджено у відділі вкладковім 217.624 сторін — пересічно денно 725 сторін.

В дни 1. квітня 1930 р. стан вкладок в Касі виносив золотих 55,616.732·22.

Стан гіпотечних і будівельних позичок з кінцем року був 436 позичок на загальну квоту 7,051.123·77 зол. в чого в році 1929 уділено 185 позичок на квоту 5,028.195. При помочі тих позичок придбано понад 1000 нових помешкань у Львові і на передмістях та відновлено близько 50 старих мешкальних домів.

Другим найповажнійшим віддїлом кредитів є ескон векслів. Протягом 1929 р. заесконтовано 63.983 векслів на 109 міліонів зол., викуплено 62.829 векслів на 101 міліонів зол.

Стан векслевого портфелю 31. грудня 1929 р. був:
15.398 векслів на . . . . 31,884.350·12

З уділених векслевих кредитів припадає:

на ремісників і власників недвижимостей у Львові	.	40·51 %
„ промисловців		26·85 %
„ торгівлю		20·26 %
„ рільництво (доокодичні підльвівські села)	. .	10·38 %
„ інші фахи		2·— %
		100·— %

Рівнож великі услуги населенню віддав Заставничий Заклад, який протягом року мав пересічно 251 сторін денно, а загальний оборот каси вище 10 міліонів золотих.

Дня 31. грудня 1929 р. стан закладу виказав 15.385 заставів, обтяжених позичками на квоту 2,407.199 зол.

З придбаних доходів брутто 5,437.583·28 виплачено власникам вкладок титулом відсотків 3,361.149·60 зол., це є майже 62 %, покрито кошти персональні, ділові, податки, ріжні відписи, признано дотації на емеритальний фонд і ремунерації для службовиків, а надвижку 625.285 зол. розділено в цей спосіб, що 600.000 зол. призначено на запасний фонд, а решту на добродійні цілі.

Загалом власні фонди Каси, що служать як обезпека вкладок виносять:

Запасний фонд		зол.	2,627.037·86
Вирівнавчий фонд		„	237.539·96
М. З. З.	„	„	84.586·75
		„	2,949.164·57

це є близько 5·9 % вкладкового капіталу.

На внесок члена Ради Каси п. Казимира Максимовича, принято одноголосно повисший звіт Заряду до відома, ухвалено абсолюторію, затверджено поділ зисків за 1929 р. та ухвалено висловити Дирекції подяку за добре ведення Інституції з хісном для львівського громадянства. 1912

Подяка.

Довершивши щасливо і скоро, бо в протягу заледви 16 місяців, будови нової мурованої церкви в Мразниці (к. Борислав), почуваємось до милого обовязку зложити сердечну подяку тим, котрі причинилися до здвигнення сеї величавої святині. Насамперед дякуємо Хвальній місцевій громаді Мразниця, яка подарувала на будову церкви пів % brutto, з якого продажі комітет узискав аж 20.000 долярів на будову церкви. Се другий памятник громади Мразниця; перший — се українська гімназія в Дрогобичи, на яку Мразниця зложила 12.000 долярів. Дякуємо Впов. Проф. Інж. Тимошенкові в Подебрадах за гарні проекта церкви, Впов. Інж. Алекс. Пежанському зі Львова — за пляни, кошториси та поради підчас будови, а Впов. Панові Льзові Шеленичові з Борислава за солідне і скоре ведення будови церкви. Подібно як Українську Захоронку в Бориславі — так і церков збудував п. Лев Шелевич з подиву гідною солідністю. Впов. пану проф. Холодному за артистичні проекти вітражів, а Впов. Пані Ізі Железській з Кракова за мистецьке виконання тихже вітражів. На кінці дякуємо всім чесним парохіянам, які своїми датками причинились до построєння вітражів та дальше причиняються більшими жертвами до прикраси своєї святині. Воскресший Спаситель нехай нагородить Вам всім за Ваші труди і жертви. — Мразниця в квітні 1930. о. Іван Ліщинський, парох і предсідатель комітету парохіяльного. Іван Лейбич, Олекса Андрушків, Степан Янів, Олекса Лейбич, члени комітету.

Присилайте передплату!

Подяка.

Вп. п. Д-рові Р. Могильницькому за успішне видїлення нашого синка Юрка, Вп. п. Др. М. Дзеровичеві за цінні поради і ласкаву участь в консілїюм, Вп. Пані Др Парфанович за цінну першу поміч та Вп. п. Др. Левицькому зі Стрия за ласкаву опіку і дїкування нашої донечки Нінусї в Стрию складаю отсим щиро сердечну подяку.

Марійка і Андрій Мудрики.

Цукор -- це здоровля. Цукор -- це сила.

Солодкі горілки.

Нехай мене Бог стереже, щоби я мала когонебудь намовляти до пянства. Пянство це отрута для душі і отрута для тіла. Томуто хто пє горілку або інший алькоголь, повинен зберігти міру, повинен їх уживати, щоби розгрітись у мороз, для підйому при змученню тяжкою роботою, для оживлення і додання доброго гумору при балачці. Кожна газдиня і кожний газда, що дбають за приличну поведінку гостей в їхній хаті, за пошану до тої хати, не позволять цим гостям перебрати міри, ані сам не переборщить, уважаючи, щоби напиток був присмаком, веселим підбадьоренням, а не причиною щоб запоморочити себе і дійти до озьвіріння.

У нас шякі свята, хрестини, весілля не обійдуться без напитків, але треба їх уживати вміру, щоби вони були направду смачні, можливо здорові і не дуже дорогі. Жінки і дівчата воліють солодку водку ніж чисту — і мущини радо пили би її, якби не пересуд, що це жіночий напиток. Цього пересуду треба виректися, бо цукор, що йде до водки, є доброю відживою, додає гумору і сили. Солоджена горілка, є менше сильна, додає сил працюючому чоловікові і веселости при забаві. Річ у тім, щоби вжити до цієї солодкої горілки справді цукру. Більшість дешевих солодких горілок, що продають по малих містечках, заправлена сахарином і бульбяним сиропом. Сахарина дає надмірну солодість, бульбяний сироп густоту, — тому перша є просто шкідлива для здоровля, а другий вправді ні, але мало поживочний. Крім цих двох додатків, дають ще і інші пахощі, що мають заступати смак овочів, коріння, хоч ці пахощі не завсіди шкідливі. Накінець ці горілки і лікери є штучно фарбовані ріжними фарбами,—і чим ці кольори ясніші, тимбільше треба їх боятись. Вкінці солодка горілка є значно дорожча, — нераз вдвоє й троє дорожча від несолодкої.

Тому добра, дбайлива і запопадлива газдиня, що хоче оминути великого видатку, заховати здоровля своєї рідні, мати на кожний поклик засіб смачного напитку в хаті, щоби додати сил або розігріти з дороги чи праці мужів або синів, почастувати несподівану гостю, заставити відповідно стіл на загальні чи родинні свята, — повинна подавати лише солодкі горілки і заправляти їх в хаті.

Цукор у нас є одним з найдешевших споживчих середників, коштує майже на половину менше, ніж мясо і ледви півтора раза тільки, що добра мука або каша. Тимчасом цей цукор є нічим незаступленим джерелом сил і енергії і на ньому не треба ощаджувати. Другим середником до виробу здорових та смачних домашних горілок — це овочі. Лісні овочі, або з власного саду, свіжі або сушені, дають горілкам не лише смак і колір, але водки з ними є значно здоровші, ніж горілки з корінними. Зрештою в богато випадках можна получити овочі з корінними, через що горілки стають сильніші. Вкінці до роблення солодких горілок уживаємо монополевого спірту, а не вареної ослабленої горілки. Це дає велику ощадність. Солодкі горілки, добре приправлені цукром, не повинні мати більше як 38—40 проц., а що чистий спірт має 96 проц., то з пляшки спірту одержимо яких $2^1/_2$ пляшки солодкої горілки. Така солодка горілка має завдяки цукрові скріпляючі і відживчі прикмети значно сильніші від незаправленої горілки. Залежно від того, скільки даємо овочів і цукрового сиропу, дістаємо звичайну солодку горілку, наливку або лікер.

На звичайну солодку горілку даємо на пів літри спірту, сироп. з пів літри води і 20 дкг. цукру і пів склянки якогонебудь овочевого соку, витисненого з малин, вишень або синиць. Задля браку овочевого соку можна дати пів склянки міцної ароматичної кави. Можна рівнож розпущеним на половину з водою спіртом наляти на кілька днів пригоршу сушених сливок, яблок або грушок і доперва, коли це остоїться і набере коліру, змішати його з сиропом, зробленим з 20 дкг. цукру і пів склянки води. На всякий випадок з пів літри спірту будемо мати літру та чверть солодкої горілки. На наливку треба зсипати до кубка малини, вишні, черешні, агрест або сливки, залявши це спіртом, так щоби все в ньому було замочене, добре закоркувати, залляти корок парафіною або осмолити і поставити кубок на сонці або в теплім місци. По місяці або навіть по двох наливку цю можна зілляти. На кожну літру наливки заварити літру води з пів клґ. цукру, влляти цю наливку до горячого сиропу, дати, щоби вистигло, опісля порозливати по пляшках і сильно покоркувати. Наливка є найліпшим алькогольним напитком.

На овочі, котрі лишилися в кубку, посипати на кожне кільо овочів — 40 дкг. цукру, добре перетрясти цукор з овочами. Опісля заткати добре корком, поставити на сонці або в теплім місці на місяць або й більше. Тоді цукор розтопиться і витягне решту алькоголю з овочів. Коли зцідимо цей плин, одержимо добрий лікер, котрий нічим не ріжниться від найліпших купних.

Дорогі газдині, коли будете користати із вказівок тут поданих, памятайте, що горілок можуть уживать лише старші. Не давайте навіть пробувати дітям, хочбі найсолодшої горілки. Давайте їм їсти цукор, навіть у більших кількостях, бо від цукру набирають сил, здібностей до науки, скріпляються кости, але горілка навіть солодка є для них лиш отрутою.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“.

З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.